N°. 142. 1861.

MIDDELBURGSCHE COURANT.

Dingsdag 26 November.

[illegible] verschijnt des dingsdags, donderdags en zaturdags.
[illegible] Vlissingen geschiedt de uitgave den avond te voren ten 8 ure.
[illegible] abonnementsprijs per drie maanden is [illegible] franco per post ƒ 3,40.
[illegible] inzending van advertentien kan geschieden tot tien ure des morgens.

UITGEVERS:
DE GEBROEDERS ABRAHAMS.

De prijs van gewone advertentien is 22 cent per regel; van huwelijks, geboorte doodbekendmakingen enz. van één tot zes regels ƒ 1,50, voor elken regel daarboven 22 cent; met 35 cent zegelregt voor elke plaatsing. De betaling geschiedt kontant.
Buitengewoon groote letters worden berekend naar de plaats die zij innemen.

M. LEEUWENS EN ZOON GOES BOEKHANDEL

Bij deze courant behooren twee bijvoegsels [illegible]

Het eerste: Adressen van de provinciale staten van Zeeland aan den koning en de 2e kamer;

Het tweede: Memorien van beantwoording op de voorloopige verslagen der 2e kamer betreffende hoofdstuk V der staatsbegrooting voor 1862.

Editie van maandag avond 8 ure.

Aankondigingen
VAN HET RIJK, PROVINCIALE EN GEMEENTEBESTUREN.

Burgemeester en wethouders van Veere maken bij deze bekend, dat op maandag den 2 december 1861, des middags ten 12 ure, ten raadhuize in het openbaar zal worden overgegaan tot de uitloting van twintig nommers ad tien gulden ieder, der achterstallige schulden, lastens derzelve gemeente.
Veere, den 25 november 1861.
SNIJDER, burgemeester.
J. P. VAN DEN HEUVEL, secretaris.

Binnenlandsche tijdingen.

Middelburg 25 november.

De algemeene beraadslagingen over de staatsbegrooting voor 1862 zijn heden bij de tweede kamer aangevangen. Zij liepen hoofdzakelijk over de koloniale politiek. De heer Wichers betuigde zijne goede gezindheid jegens de regering, maar de heeren Wintgens, Schimmelpenninck en Hoffmann lieten zich ongunstig tegen het ministerie uit. De heeren Dirks en Zijlker spraken over het hooge cijfer waartoe ook deze begrooting weder was opgevoerd.

De minister van financiën gaf eenige ophelderingen omtrent het aftreden van den heer van Zuylen van Nyevelt als minister van buitenlandsche zaken.

Wij vernemen dat H. Verseveldt zich in kassatie heeft voorzien van het vonnis der arrondissements regtbank alhier in hooger beroep gewezen, waarvan wij in ons nommer van jl. donderdag melding hebben gemaakt.

De gemeenteraad alhier zal op woensdag aanstaande, des namiddags ten half twee ure, weder eene openbare zitting houden, ter behandeling van de volgende onderwerpen: 1. benoeming hoofdonderwijzer, en 2. vaststelling suppletoir kohier hoofdelijken omslag no. 2.

Velen is het bekend dat er te Utrecht een gasthuis bestaat, waarin behoeftige en minvermogende ooglijders verpleegd worden. Maar de oorsprong dezer stichting en hare ontwikkeling, maar de vruchten die zij reeds heeft geleverd en de schoone toekomst, welke voor haar schijnt weggelegd — deze en meer andere bijzonderheden zijn tot nu toe te onvolledig bekend, terwijl zij toch ter algemeene kennis verdienden gebragt te worden.

Dit nu ondernam onlangs de hoogleeraar Suerman. In een open brief, aan zijne kunstgenooten in Nederland gezonden, heeft hij hun het hooge gewigt dezer instelling doen kennen, met verzoek haar bij hunne vrienden en bekenden aan te bevelen, als een werk van weldadigheid en van wetenschappelijke waarde.

Met het oog op de pogingen, om dit gasthuis tot eene nederlandsche inrigting te maken, heeft het reeds in vele gemeenten van ons vaderland niet ontbroken aan geldelijke bijdragen. Hier en daar hebben zich kommissien tot dit doel gevormd, ten einde deze zaak te regelen.

Naar wij vernemen zal ook binnen deze gemeente eene kommissie tot stand komen voor het verzamelen van geldelijke bijdragen, het zij in eens, het zij als jaarlijksche kontributie.

* Ll. donderdag avond werden te Goes de wintervergaderingen van het departement der Maatschappij tot nut van 't algemeen weder aangevangen, ditmaal met meer dan gewone plegtigheid daar men zich tot feestviering had gestemd.

De vergadering was vrij talrijk. Door den voorzitter werd een hartelijk welkom toegeroepen, bij de hervatting der winterbijeenkomsten.

Daarna trad de heer van Leeuwen van Colijnsplaat als redenaar op en leverde eene belangrijke lezing over het gebrek aan ondernemingsgeest bij onze natie.

[illegible] werd gevolgd door eene bijdrage van den heer Hofman, die op zijne gewone deftige wijze de „Vergankelijkheid van Tollens" voordroeg. [illegible]

Ten slotte rigtte de heer J. Jille een woord van dank aan het bestuur van het departement, voor de aangewende pogingen tot verkrijging der medalje ten behoeve van den heer P. van Ree, sedert ruim 50 jaar, even als de spreker, als openbaar onderwijzer werkzaam. Hij wenschte den benoemde geluk met de welverdiende, hem te beurt gevallene onderscheiding, en besloot een en ander door de voordragt van een dichtstuk, getiteld „Mijne leidsvrouw."

Nadat de heer van Ree in een kort en hartelijk woord zijnen dank betuigd had, vereenigde de direktie zich met eenige genoodigden en leden aan een eenvoudig souper, waar goede toon en gezelligheid voorzat.

* Uit Utrecht schrijft men ons, 22 dezer:

„Gisteren, donderdag, hield dr. J. van Vloten, hoogleeraar te Deventer, eene hoogst opmerkelijke rede alhier in 't leesmuseum. Het was eene krachtige verdediging van 't radikalisme, *opgevat als de gezindheid om de gebreken van den tijd*, zonder acht te geven op persoonlijke belangen of menschenvrees, te verhelpen. De verwondering, door een van dr. van Vloten's toehoorders elders geuit, toen de hoogleeraar Willem den zwijger een radikaal had genoemd, was de aanleiding er toe. In een historisch overzigt der XIIde eeuw bewees hij hoe radikaal de hervorming en Willem I waren geweest. Juist het gemis dier gezindheid, juist het niet radikaal zijn der mannen, die in later tijden de gebreken van de staatsregeling der *nederlandsche republiek wel hadden gekend, ook wel hadden* willen verhelpen, maar niet hadden durven doortasten, was een der hoofdoorzaken van den ondergang der vroeger zoo beroemde republiek der vereenigde Nederlanden. Een helder, dikwerf bijtend geestig overzigt van de geschiedenis des vaderlands na den dood van Willem I tot de omwenteling van 1795 lichtte dit toe. De goede raad van Simon van Slingelandt was in den wind geslagen en zijn voorspelling daarentegen werd vervuld.

„*Gelukkig heeft de omwenteling van 1813 en het optreden* van een konstitutioneel koningschap een einde gemaakt aan dien jammerlijken toestand. Vooral komt de verdienste toe aan de auteurs der radikale grondwet van 1848, onder wier zegenrijken invloed wij een betere toekomst mogen verwachten."

* Men schrijft ons het volgende uit 's Gravenhage, 24 november:

„Eindelijk heeft de regering eene ontknooping aan de delftsche kwestie gegeven, die wel niet onverwacht komt, maar desniettemin veel sensatie maakt. De delftsche akademie is voor twee maanden gesloten. De regering heeft zeer praktisch ingezien dat dit vrij wat gemakkelijker is dan de argumenten *te wederleggen, die tegen het fraaije reglement van 7 septem*ber jl. zijn aangevoerd. Niets is overtuigender dan wanneer men zijne tegenpartij feitelijk den mond stopt. Of dit echter in het belang van de zaak is, mag sterk betwijfeld worden, en algemeen is het ongunstig gevoelen over den sinds eenigen tijd bewandelden weg. Dat er onwil bij docenten en studenten heerschte, was niet anders dan zeer natuurlijk. Het scheen sinds eenigen tijd een toeleg om de delftsche akademie als een kinderschool, niet als eene inrigting van hooger *onderwijs te behandelen. Men meende zeker te veel eer aan* de jongelieden, die daar hunne opleiding ontvingen, te bewijzen wanneer men hun den hun toekomenden titel van „studenten" gaf; als om hen te kwetsen, als of zij aanstaande hulponderwijzers waren, worden zij in alle officiële stukken, in het zoo even genoemde reglement en in de stukken die met de kamers gewisseld worden, „kweekelingen" genoemd; de gepromoveerde doktoren, die daar studeren, ontkomen zelfs niet aan die benaming. En wat het onderwijzend personeel betreft, *terwijl aan alle andere akademien de onderwijzers den titel* hebben van professoren, en in het anders niet te liberale Duitschland de professorstitel op onbekrompen wijze aan onderwijzers in het bosch- en mijnwezen, in de teeken-, schilder-, graveer- en beeldhouwkunst en vele andere vakken, wordt verleend — al staan zij ook niet regtstreeks met eene inrigting van hooger onderwijs in betrekking — moeten de onderwijzers aan de delftsche inrigting — die men dan toch met zijn ophef sinds jaren eene akademie noemt — zich *met den titel van docent vergenoegen, die eerst wanneer zij* zeer verdienstelijk zijn (ter beoordeeling van den direkteur?) na jaren misschien met dien van professor zal verwisseld worden. Aan den eenen kant dus wil men eene akademie, aan den anderen kant tracht men haar aanhoudend zoo diep mogelijk te vernederen. Waarom haar dan maar niet liever geheel opgeheven? Welnu, de regering heeft den eersten stap op dien weg gezet door de sluiting voor twee maanden; zij heeft haar eigen werk zedelijk geknakt. De deur is gemakkelijk te sluiten, want diktatoriale maatregelen kosten slechts één pennestreek; maar misschien zal het later blijken, dat zij moeijelijker te heropenen is dan men zich nu voorstelt. Men verzekert ons, dat de regering met processen bedreigd wordt. Door bij het weder aanvangen van den kursus de som van f 200 van iederen student aan te nemen, heeft zij zich zedelijk verbonden hem daarvoor het toegezegde onderwijs te geven. En vervolgens rijst de vraag, of er bovendien nog niet eenige schadevergoeding zou kunnen gevraagd worden voor het verbreken der carrière van de jongelieden.

„In dezen zin redeneert men hier over het voorgevallene, en men is niet vreemd aan het denkbeeld, dat de regering bij slot van rekening zal moeten buigen. Wat zal zij doen na afloop van de twee maanden? De akademie heropenen. En wanneer de zelfde geest van verzet dan nog leeft, dat waarschijnlijk is?

„Haar weder sluiten, en nogmaals sluiten? Dat zal dan op eene definitieve sluiting nederkomen, waardoor de delftsche akademie voor goed uit de rij onzer instellingen van hooger onderwijs zal zijn weggeschrapt. Zoo ver zal het vermoedelijk wel niet komen. Niets schiet er dus over, dan het nieuwe reglement te zuiveren van de gronden van bezwaar, die bij professoren en studenten zoo te regt aanstoot hebben gegeven.

„De delftsche studenten hebben zich binnen de grenzen van lijdelijk verzet gehouden en zullen dus waarschijnlijk triomferen; hunne zaak zal zich zelve bepleiten, en wanneer zij terug komen, mag men verwachten dat zij ontheven zullen zijn van bepalingen, waaraan hunne broeders van Leiden, Groningen en Utrecht zich zeer zeker ook niet zouden onderwerpen. Inmiddels heeft de senaat nu een zeer uitvoerig protest openbaar gemaakt.

„Daar de tweede kamer bij de aanstaande behandeling der begrooting toch eenige punten met de regering te bespreken heeft, kan dit onderwerp — waar er reeds zoo vele zijn — er ligtelijk bijgevoegd worden, en men is dus zeer verlangend naar eenige ophelderingen over de opstelling en invoering van het nieuwe reglement, waarbij men zegt dat de invloed van één man overwegend geweest is."

De Staatscourant van vrijdag bevat het koninklijk besluit waarbij wordt bepaald dat met 1 december a. s. de bevolkingregisters in elke gemeente van het rijk zullen worden vernieuwd, volgens een daarbij gevoegd model.

De uitslag der te Haarlem plaats gehad hebbende stemming ter verkiezing van een lid der provinciale staten is, dat eene herstemming zal moeten plaats hebben tusschen de heeren van der Burg en jhr. M. Salvador.

Gisteren is de spoorweg tusschen Maastricht en Luik voor de dienst open gesteld.

Men verneemt, dat ten gevolge van eene aanschrijving van den tegenwoordigen minister van kolonien, de reeds in de Javasche courant aangekondigde aanbesteding op Java van de levering van militaire goederen, niet zal plaats hebben, en dat men in de daaromtrent thans bestaande wijze van aanbesteding slechts langzamerhand eenige gewenschte verandering zal brengen. (*Algemeen handelsblad.*)

De gemeenteraad van Breda heeft in hare laatste openbare vergadering een voorstel goedgekeurd, door de kommissie en den direkteur van het teeken-instituut gedaan, om aan die inrigting ook eenen dagkursus voor jonge jufvrouwen op te rigten. Hoewel wij met den geheelen omvang en de strekking van dat voorstel nog niet bekend zijn, juichen wij het toch ten volle toe, overtuigd dat de beoefening der kunst, en vooral op de wijze zoo als die op het instituut wordt geleerd, niet anders dan veredelend en zeer beschavend op de ontwikkeling *van jonge dames werken kan.* (*Bredasche courant.*)

De in december 1860 benoemde kommissie voor de strafwetgeving in Nederlandsch-Indië heeft thans aan den minister van kolonien, als resultaat van haren arbeid, aangeboden het ontwerp van een strafwetboek, bestemd om te gelden voor de europeanen en de daarmede gelijkgestelde ingezetenen van Nederlandsch-Indië, welk ontwerp vergezeld gaat van eene uitvoerige memorie van toelichting. De kommissie, die, zoo als men zich zal herinneren, is zamengesteld uit de heeren jhr. mr. D. A. Junius van Hemert, mr. W. F. G. L. François en mr. S. Keyzer, leden, en mr. A. A. de Pinto, sekretaris, had bepaaldelijk in last om, ter voorziening in de behoefte van een strafwetboek in Nederlandsch-Indië, voor te dragen zoodanige wijzigingen en aanvullingen van het Code pénal van 1810, als de eigenaardige toestand der nederlandsch-indische bezittingen en de in het fransche wetboek hier te lande reeds gebragte wijzigingen mogten wenschelijk maken.

Benoemingen en besluiten.

HUIS DES KONINGS. Benoemd tot dames du palais mevrouw de barones van Hall, geb. barones Schimmelpenninck, en mevrouw Boreel van Hogelanden, geb. Boreel.

RIDDERORDEN. Benoemd tot groot-officier der orde van de Eikenkroon, de pruissische generaal-majoor van Voigts-Rhotz, kommandant der bondsvesting Luxemburg; tot officier dier orde, de heer W. Götte, burgemeester van Goor en Markelo; en tot ridder dier orde baron von Reibnitz, 1e luitenant in pruissische dienst, en adjudant van den generaal-majoor van Voigts-Rhotz;

tot ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse, de marinier 2e klasse J. P. A. Sloots, ter zake van zijn gedrag bij de in de maand julij 1854 plaats gehad hebbende krijgsverrigtingen in de Wester-afdeeling van Borneo, terwijl hij als flankeur bij het leger in Nederlandsch-Indië diende.

MARINE. Op verzoek eervol ontslag uit de zeedienst verleend aan den officier van administratie 3e klasse K. F. Gerth van Wijk, dienende in Oost-Indië.

Overgeplaatst bij het wapen der infanterie van het leger in Oost-Indie de 2e luitenant van het 8e regement infanterie A. Hoek, volgens rang en ancienneteit.

STATISTIEK. Op verzoek eervol ontslag verleend als lid der rijks kommissie voor statistiek, aan mr. J. C. L. A. ridder Nedermeijer van Rosenthal.

Kerk- en schoolnieuws.

De heer J. G. Verhoeff, beroepen predikant bij de hervormde gemeente te Biezelinge, heeft voor die beroeping bedankt.

— De kollekte voor noodlijdende kerken en personen heeft in het klassikaal ressort van IJzendijke opgebragt f 285,30½.

Marine en leger.

De minister van oorlog heeft bij aanschrijving van den 19 dezer bepaald, dat de verhoogde premie van f 100, bij het aannemen van vrijwilligers voor het regement rijdende artillerie wordt ingetrokken.

— Van het instruktie-bataljon te Kampen zullen in deze week weder *naar de verschillende infanterie korpsen vertrekken* ongeveer 45 korporaals titulair, om in die graden bij gezegde korpsen dienst te doen, zullende zij bij ontstane vakature van korporaals effektief daartoe het eerst in aanmerking komen.

Gemengde berigten.

Volgens berigten uit Vlaardingen leverde de visscherij dit jaar ongunstige resultaten op. De kwaliteit was doorgaans goed en de winterharing uitmuntend. — Aan mejufvr. van de Sande-Bakhuizen, te 's Hage, is de eereprijs, bestaande uit een getuigschrift en f 100, toegewezen als bekrooning eener prijsvraag door de Maatschappij voor schilder- en teekenkunst in Friesland onlangs uitgeschreven. — Bij den aanleg van den puinweg door het dorp Wimum (Friesland) vonden dezer dagen eenige arbeiders in een pot eene menigte zilveren voorwerpen, bestaande in massive ringen. Ook eenige fragmenten van schotels en kannen werden opgedolven. Oudheidkenners meenen, naar den geoxydeerden toestand der voorwerpen *oordeelende, dat zij uit den tijd der noormannen afkomstig* zijn. — De Bredasche courant spreekt het berigt tegen van een geval van schijndood, waarvan onlangs melding is gemaakt. — Ll. zaturdag is in de luthersche kerk te Amsterdam ter aarde besteld het lijk van den gunstig bekenden komponist C. A. Bertelsman. — De opbrengst der verloting te Delft door de studenten gehouden ten behoeve van de slagtoffers der waterrampen in Oost-Indië, bedraagt f 11,830. — De eerste bezending voor de nationale tentoonstelling is te Londen aangekomen. Even als in 1851 komt ze uit Rusland, waar men door de vroege vorst, genoodzaakt is zich te haasten. Grootendeels zijn het ruwe produkten en fabriekaten van ijzer en staal. De koning van Pruissen zal eene groote verzameling schilderijen uit de koninklijke paleizen zenden; daarvoor is eene oppervlakte van 1000 vierk. voeten gevraagd. — Volgens een ingezonden stuk in de Rotterdamsche courant *werd in eene gemeente in Zuid-Holland, waarvan de burge*meester schoolopziener is, zondag 17 dezer de volgende bekendmaking aangeplakt: „Burgemeester en wethouders bevelen, dat de straten in deze gemeente, ieder ingezeten voor zijne woning, af of zal doen schrobben en boenen, zoo dat zij van alle slijk en vuilnis gereinigd zijn, zullende de schouw daarover gedreven worden op zaturdag 23 november a. s." enz. — Te Hoorn zijn onder oud papier, door een arm man opgekocht, spaansche effekten gevonden; het zoontje had er een om zijn schoolboek gedaan, en dit werd door den meester als papier van waarde herkend. — De stoomboot Willem I van Amsterdam naar Hamburg bestemd, is op Pampus met het stoomschip Diana van Londen in aanvaring geweest. Eerstgenoemde ligt op Pampus met het voorschip onder water, terwijl het laatste een gat in den boeg bekwam. — De keizer van Frankrijk heeft aan de keizerin op haren naamdag twee *prachtige massief gouden vazen met edelgesteenten versierd* ten geschenke gegeven. Zij zijn uit China afkomstig en op last des keizers van de engelschen gekocht. De vazen hebben eene waarde aan goud van ruim 100,000 franks, maar de rijkdom der versierselen en de kunstwaarde is niet te schatten.

Meteorologische waarnemingen,

gedaan op 's rijks werf te Vlissingen, des middags 12 ure.
November 1861.

Datum.	Wind. Rigting.	Wind. Kracht.	Barometer bij 0°.	Thermometer C.	betrekkelijke vochtigheid.	Spanning van den damp.	Regen in 24 u.	Laagste temperat. en verschil met de hoogste.	*Aanmerkingen.*
17	W.N.W.	13	757.2	4.0	0.87	6.00	0.6	—	bewolkt.
18	Z. t O.	5	770.8	4.5	0.86	5.90	8.0	—	ligt bewolkt.
19	Z. ZW.	10	778.2	3.4	0.69	4.56	0.0	—	betr. mistig.
20	ZWest.	12	770.5	4.9	0.82	5.06	0.0	—	helder en heij.
21	Zuid.	12	76.17	5.9	0.89	7.90	0.0	—	bew. en heijig.
22	Zw. t. Z	11	754.5	9.0	0.85	7.30	0.4	—	betr. en regen.
23	Z. ZW.	15	747.9	7.4	0.73	6.10	24.5	—	ligt bewolkt.

Thermometerstand.

22 nov. 's av. 11 u. 44 gr.
23 „ 's morg. 7 u. 42 „ 's midd. 1 u. 48 „ 's av. 11 u. 36 gr.
24 „ 's morg. 7 u. 36 „ 's midd. 1 u. 42 „ 's av. 11 u. 34 „
25 „ 's morg. 7 u. 34 „ 's midd. 1 u. 38 gr.

Gemeenteraad van Middelburg.

Bij het opmaken van ons vorig nommer heeft eene vergissing plaats gehad. In het verslag der zitting van den 20 dezer hadden de regels 23 tot 79 (1e kolom 3e pagina) moeten geplaatst zijn in *de volgende kolom tusschen den 16en en 17en* regel.

De zin werd niet verstoord, maar daar de orde van den dag verbroken werd, achten we deze verbetering noodzakelijk.

Gemeenteraad van Goes.

Zitting van 22 november.

In deze zitting is hoofdzakelijk besloten:

Om aan den heer W. A. de Laat de Kanter, alsnog restitutie te verleenen van drie maanden van zijnen aanslag in den hoofdelijken omslag over 1858, ad f 75, doch hem niet ontvankelijk *te verklaren voor de vierde maand.*

De door burgemeester en wethouders in geschrift gebragte beschouwingen van den raad, over het al of niet wenschelijke eener kamer van koophandel, goed te keuren en op te zenden aan heeren gedeputeerde staten (zie verslag der zitting van 7 oktober.)

Op de uitnoodiging van gedeputeerde staten tot intrekking der besluiten, waarbij aan de garancine-fabriekanten *vrijdom* van sas- en havengeld voor hunne waterschepen is toegestaan, te kennen te geven dat de heffing geschiedt van de scheepvaart, en die drijvende reservoirs daartoe niet behooren.

Het kohier van den hoofdelijken omslag en de belasting op de honden te arresteren. Genoegen te nemen met de overdragt der gasfabriek en de stichtingskosten aangenomen en vastgesteld op f 45000.

Eene reklame tegen de dienst bij de brandweer tot nader *onderzoek gesteld in handen van den gemeentegeneesheer.*

In eene volgende vergadering over te gaan tot benoeming van leden van het armbestuur en geneeskundige kommissie, waarvoor de aanbevelingen zijn ingekomen.

Goed te keuren de voorbereidende maatregelen door burgemeester en wethouders genomen, tot wering der bedelarij op den nieuwjaarsdag.

De verhoorkamer te doen schilderen en de kosten op onvoorzien te vinden.

Wijders zijn eenige ingekomen stukken medegedeeld en de vergadering gesloten.

Buitenlandsche tijdingen.

Noord-Amerika.

Door Reuter's agentschap worden de volgende berigten medegedeeld van New-York 8 en 12 november: Volgens een gerucht, heeft de vloot der noordelijke staten Port-Royal gebombardeerd, doch hebben de zuidelijke troepen dit vuur krachtdadig beantwoord. Port-Royal was op het punt van zich over te geven.

*Aan de Potomac heerscht eene groote beweging. De zui*delijken zenden aanzienlijke versterking naar de bedreigde punten van de zuidkust.

Naar men verzekert heeft generaal Beauregard van de zuidelijken het opperbevel over het leger aan de Potomac opgegeven, om dat over het zuidelijke leger in Zuid Carolina te aanvaarden.

Een korps van 3500 man noordelijke troepen is vertrokken naar Cairo en vervolgens te Belmont ontscheept, waar het de *zuidelijken aanviel en hunne stukken nam. De paarden der* zuidelijken zijn de rivier bij Columbus overgetrokken. De noordelijken hebben daarop de vaartuigen hunner vijanden aangevallen, en na een hevigen strijd, waarbij aan beide zijden veel verliezen zijn geleden, hebben de partijen zich teruggetrokken.

Volgens een gerucht zal de president van de zuidelijke staten, de heer Davis, van zijne betrekking ontheven worden.

In Maryland heeft zich eene groote meerderheid voor de unie verklaard.

Het gerucht loopt dat de zuidelijke troepen gedurende den winter het fort Hatteras zullen verlaten.

Het stoomschip Bermuda, hetwelk eene lading van 2000 balen katoen voor Liverpool in had, heeft bij Savannah de blokkade geschonden.

Overigens verzekert men dat generaal Nelson bij Pickeville *de gekonfedereerde troepen slag heeft geleverd*; 400 man van deze zijn op het slagveld gebleven en 1000 gevangenen Nelson in handen gevallen.

— 14 November. Uit officiële rapporten blijkt dat de zuidelijken den 7den, Port-Royal, nadat het slechts vier uren gebombardeerd was, in grooten haast hadden verlaten. De belegeraars vonden dien ten gevolge bij het binnen rukken 43 stukken geschut, een voorraad uitrustingen en belangrijke papieren. Den volgenden dag maakten de noordelijken zich *van eene andere positie (Beaufort) meester, welk punt nu* de basis zal zijn van volgende operatien.

Ierland.

Sir R. Peel, het tegenwoordig hoofd van het bestuur in Ierland, is den 16 dezer op zijne inspektiereis door dat land, te Belfast aangekomen, en heeft ook daar, antwoordende op de plegtige begroeting van het gemeentebestuur, verklaard dat hij in verscheidene der door hem bezochte streken wel schaarschte en duurte van levensmiddelen had aangetroffen, maar nergens zoo veel gebrek als in sommige openbaar gemaakte berigten beweerd werd te heerschen. Van een hongersnood kon, zoo als hij verzekerde, geene spraak zijn.

België.

De beraadslagingen in de kamer van vertegenwoordigers over de erkenning van het koningrijk Italië — waarvan we in het Algemeen overzigt van ons vorig nommer spraken — zijn donderdag voortgezet. De regering werd nu vooral door de heeren Nothomb en Dedecker hevig aangevallen. Eerstgenoemde verlangde eene bepaalde verklaring of het ministerie de wijze waarop Italië zich gekonstitueerd heeft al dan *niet goedkeurt. Hij achtte de erkenning in strijd met* den pligt van neutraliteit en het volkenregt en tevens eene mogelijke aanleiding tot den val van België. De regering had aan schending van grondgebied, gewapende invallen en interventie van eene vreemde mogendheid haar zegel gehecht en daardoor den grondslag van Belgies onafhankelijkheid vernietigd.

De heer Dedecker was van meening dat België de laatste regering had moeten zijn die het koningrijk Italië erkende, daar dat rijk dikwijls het slagoffer der inlijvingen is geweest en ook in de toekomst daarmede het meest bedreigd wordt. Hij bestreed de meening dat België door zijn oorsprong van 1830 gunstig moest gestemd zijn voor hetgeen in Italië had plaats gevonden. Indien iets in vergelijking kan komen met hetgeen men thans in Italië heeft zien gebeuren, dan is het 1815, en niet 1830, dat het werk van 1815 vernield heeft. Het juk dat België *heeft afgeschud, huldigt het thans in sommige* italiaansche provinciën. Belgies waarborg is gelegen in den eerbied voor de traktaten, en het reikt de hand aan hen die deze het minst geëerbiedigd hebben.

De minister Rogier verdedigde de handelwijze der regering. Zij zag niet eene reden om de erkenning langer te verschuiven; is de wijze waarop het koningrijk Italië zich gevormd heeft *nu geene wettige, dan zal zij dit na verloop van een paar jaren* even min zijn. Een aantal regeringen zijn reeds voorgegaan; daaronder Engeland en Frankrijk, de twee voornaamste mogendheden die Belgies onzijdigheid gewaarborgd hebben, alsmede Portugal, de katolieke staat bij uitnemendheid. Door te wachten ware men welligt in de noodzakelijkheid gekomen later andere toestanden te erkennen, die de gevoelens der katolieken nog meer zullen kwetsen. Maar het is ook niet de eerste keer dat België eene andere mogendheid erkent. In 1848 deed het dit ten opzigte der fransche republiek, zonder daardoor den republiekeinschen regeringsvorm te huldigen. Naast de vergelijking die men gemaakt heeft van de toestanden van België en Italië plaatst de minister er eene andere. Een handvol dapperen die de regering van Napels beproefden omver te werpen, volvoeren hun voornemen zonder ernstigen tegenstand te ontmoeten. In 1848 rukte eene schaar vrijbuiters *met het zelfde doel tegen België op, maar kon er niet eens* in slagen de grenzen te schenden, want de belgen waren een vrij volk, even sterk aan hunne instellingen als aan hunnen koning gehecht. Ten slotte herhaalde de minister dat het overlijden van den vroegeren gezant te Turijn tot de erkenning hadden gedwongen.

Vrijdag was de heer Vilain XIIII bijna uitsluitend de woordvoerder. *Ook hij laakte de handelwijze der regering, maar* met veel meer gematigdheid dan de heer Dedecker gedaan had. Wanneer er een opvolger voor de heer Lannoy moest benoemd worden, had dit kunnen geschieden als gezant van koning Victor Emmanuel, zonder verdere bijvoeging. Ook volgens dezen spreker had men moeten temporiseren en minstens twee jaar met de erkenning wachten, even als Sardinië ten opzigte *van België gedaan had.* Het derde argument waarmede de heer Vilain XIIII de regering bestreed was niet gelukkiger gekozen dan de beide voorgaande. Toen op het kongres te Parijs — aldus liet hij zich uit — de heer Walewski de gevolmagtigden der europesche mogendheden trachtte over te halen, zich bij de fransche regering te voegen om België te te dwingen de dierbaarste zijner vrijheden, de vrijheid van drukpers, te verkorten, toen viel Engeland ons bij; Oostenrijk en Pruissen kozen geen partij, maar alleen Piemont, door den *heer di Cavour vertegenwoordigd, was tegen ons.* Kort daarop werd die minister in het sardinische parlement geïnterpelleerd over zijne houding op het kongres, en zijn antwoord was eene herhaling van de zelfde vijandelijke gevoelens.

De beide eerste argumenten van dezen spreker werden wederlegd door den heer Rogier, door aan te toonen dat het benoemen van een gezant op dubbelzinnige wijze, België onwaardig zou geweest zijn en dat een *diefstal* (welk woord ook de heer Dumortier gebruikt had), door den tijd niet gewettigd wordt. Ten opzigte van het derde punt werd door den minister Frère-Orban een schitterend dementi gegeven. Hij deed eenvoudig voorlezing van de woorden door de verschillende diplomaten op het kongres te Parijs gesproken, waaruit bleek dat de heeren Buol en von Manteuffel, in plaats van onzijdig te blijven, zich bepaald ten gunste van het gevoelen van den heer Walewski hadden verklaard, lord Clarendon *tegen de misbruiken der belgische pers* protesteerde, maar juist de heer di Cavour geen woord ten nadeele er van gezegd had.

De heer De Boe afgevaardigde van Antwerpen trok de partij voor de regering en bragt hulde aan het italiaansche volk, dat het werk der vernieuwing met zoo veel moed en volharding heeft volbragt.

Zaturdag is de regering op nieuw door een paar leden van de klerikale partij hevig aangevallen. Vooral de heer Dumortier *liet zich weer zeer scherp uit. Nadat hij zijne sympa*tie had betuigd voor Borgès en Chiavone, ging hij zoo ver van vorsten, waarmede België vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt, vrij onvoorzigtig te beschuldigen van plannen van anexatie. Nieuwe argumenten werden niet bijgebragt.

De heer Frère-Orban beantwoordde den spreker op waardige wijze, en wees er op hoe de beginselen van het volkenregt naar goedvinden door de heeren Dumortier, Nothomb, Dedecker en Van Overloop waren omver geworpen. Hij toonde teregt aan dat de natien niet bevoegd zijn om de beweegredenen, die een volk tot het wijzigen van zijn staatkundigen en maatschappelijken toestand doen besluiten, te beoordeelen. Hij haalde de voorbeelden aan van Lodewijk XIV die terwijl hij

Jacobus II gastvrijheid verleende, Willem III heeft erkend, alsmede van de erkenning van Cromwell door geheel Europa, dat daardoor de [illegible] van Karel I. heeft goedgekeurd. Ook de heer Orts verdedigde de regering en schetste de genegenheid die België voor Italië moet koesteren: beide rijken hebben eeuwen lang gezucht onder vreemde overheersching; beide zijn in 1815 opgeofferd. Hij sprak vervolgens over het weldadige der omwenteling, het parlementaire stelsel, de vrijheid en de onafhankelijkheid. „Belgen van 1830, riep hij uit, aan de omwenteling hebt ge uw ontstaan te danken, beschimpt haar niet, want dat zou eene lafheid zijn, en de lafhartigheid baat evenmin de volken als de individus."

Frankrijk.

Parijs 23 november. In de straat St. Honoré is dezer dagen een aantal personen gearresteerd en wel omdat men hen verdacht de schrijvers te zijn van het op de muren in den omtrek aangeplakte schotschrift van den volgenden inhoud:

„*Oproeping van krediteuren in het faljissement van den heer Lodewijk Napoleon Buonaparte.* De nationale regtbank benoemt den heer Fould tot regter-kommissaris in den faljieten boedel, en heeft verder bevolen dat de faljiet naar het huis van bewaring te Clichy zal worden overgebragt, zullende eerstdaags tot den publieken verkoop zijner *roerende* en onroerende goederen worden overgegaan."

Het dokument is onmiddellijk door policie-agenten afgescheurd.

— De staatsraad heeft heden het voorstel tot afschaffing der draaihekken op de beurs aangenomen, waarvan reeds zoo lang sprake is geweest. De beurs zal eene gedeeltelijke verbouwing ondergaan. Er zal o. a. eene leeszaal en koffijkamer aan verbonden worden. Een en ander zal de overbrenging van de regtbank van koophandel ten gevolge hebben.

— Eerstdaags zullen de eigendommen van den heer Mirès publiek verkocht worden. De inzet van het totaal is 4,600,000 franks.

— Bij enkele vereenigingen van St. Vincentius da Paulo in de departementen bestaat het plan om zich niet te onderwerpen aan de cirkulaire van den minister van binnenlandsche zaken betreffende de vereischten waaraan zij moeten voldoen om te mogen blijven bestaan. *Deze afdeelingen zullen alzoo* ontbonden worden of zelve tot hare ontbinding overgaan.

— Thans wordt verzekerd dat pater Lacordaire vrijdag nacht is overleden.

— Het artikel van den heer John Lemoinne in het Journal des débats voorkomende, waarvan we reeds met een enkel woord in ons vorig nommer hebben melding gemaakt, komt in hoofdzaak op het volgende neer: Indien, zoo als gemeld is, de oplossing van het romeinsche vraagstuk op nieuw voor een onbepaalden tijd is verdaagd, dan is dit te betreuren, meer nog voor de kerk dan voor Italië. Ware de tegenwoordige toestand niet de bron van velerlei kwaad, of ware het veroorloofd het goede door slechte middelen te bereiken, wij zouden de eersten zijn om te verlangen dat het fransche leger nog verscheidene jaren te Rome bleef. Het is er nu tien jaren zonder eenige verandering te weeg te brengen, het zou er nog tien kunnen vertoeven, en de toestand zou evenmin wijziging ondergaan. Want wat beteekent tien of twintig jaar wanneer het een zoo belangrijk vraagstuk geldt? Elke dag brengt nieuwe lessing mede: *de tegenwoordige beproeving is de laatste welke* het pauselijk gezag is opgelegd en hoe langer ze duurt des te meer afdoende zal ze wezen. Indien het tijdelijk gezag der pausen voor geweld, voor de wapenen of voor een inval van buiten bezweken ware, zou men kunnen voorgeven dat de *noodige bescherming had ontbroken, maar nu is juist de bescherming* oorzaak dat het den geest geeft. Aan de invallen van buitenlandsche vijanden is sedert vijftig jaar de bescherming door buitenlandsche vrienden opgevolgd, en de onbeduidendheid dezer twee groote woorden: onafhankelijkheid en soevereiniteit, is aan de geheele wereld geopenbaard, daar de pausen het bewijs hebben geleverd dat zij evenmin de magt hadden de onafhankelijkheid tegen hunne vijanden te verdedigen, als de soevereiniteit over hunne eigene onderdanen te handhaven.

Deze magt zal dus vallen, zoo als alle aardsche instellingen te niet gaan die haren tijd doorleefd hebben, die mogelijk eens een weldaad waren maar nu een plaag geworden zijn. Onvoorzigtige verdedigers, die de dogmatische kwestie met de historische verwarren, beproeven te vergeefs eene menschelijke heerschappij tot eene heilige instelling te herscheppen; zij verlagen de godsdienst en brengen de kerk in gevaar door deze *met veranderlijke en vergankelijke zaken te vereenzelvigen.* Het tijdelijk gezag der pausen is eene zuiver staatkundige instelling, langzamerhand door giften en aanhechting ontstaan; het heeft onderscheidene lotverwisselingen ondergaan, en door het als een onafscheidelijk deel der kerk aan te merken, *zou men deze ook in de zelfde lotverwisselingen moeten* doen deelen. Niets ware kwetsender voor de godsdienst en noodlottiger voor de kerk. Op dien grond achten wij eene verlenging van den tegenwoordigen toestand nog gevaarlijker voor het pausdom dan voor Italië.

Rome is als hoofdstad voor Italië onontbeerlijk. Een hoofdstad wordt niet om strategische of topografische redenen gekozen, maar die keuze wordt door gewigtiger redenen bepaald. In Rome zijn al de geschiedkundige, redelijke en zedelijke voorwaarden vereenigd. Van den tijd der Cesars tot heden bestaat de belangrijkheid van Rome het allerminst in hare ligging: voor de zedelijke kracht van Italië is Rome onontbeerlijk. Gold het hier alleen een italiaansche zaak, dan zou men kunnen tegenwerpen dat de eenheid der kerk voor Europa van even groot belang is als die van Italië. Maar de billijkheid vordert dat de inwoners van Rome bevrijd en aan hun vaderland worden wedergegeven, en de vrees voor moeijelijkheden mag dit niet verhinderen. Niet uit een krijgskundig oogpunt tracht men de voortdurende bezetting van Rome te verdedigen, maar men schept met groote woorden op een godsdienstig terrein, door te beweren dat die stad niet aan zich zelve, maar aan de geheele wereld toebehoort; dat zij is eene bezitting in de doode hand, eene godvruchtige instelling enz. Moet dan om die redenen aan Rome alle vrijheid onthouden worden ten genoegen der katholieken te Parijs, Madrid, *Pékin en elders? Deze of gene berouwhebbende zondaar,* die tot het kluizenaars leven komt, beweert dat het voor zijne gemoedsrust noodig is dat de paus zijne staten en een leger bezit; menige pas bekende voltairiaan verklaart in ernst dat Rome het rustpunt zijner ziele is, en men schijnt te vergeten *dat zulke godslasteringen allen die de waarachtige vrijheid* lief hebben moeten verbitteren: men verbeeldt zich dat zij kunnen worden geduld door mannen die van hun regt in gemoede overtuigd zijn.

Voor de staatslieden in Italië is Rome slechts een bezwaar. Zij zijn even als wij overtuigd dat hetgeen tot het geestelijk gebied behoort niet bij verrassing wordt geregeld; dat de vruchten slechts kunnen geplukt worden wanneer ze rijp zijn; maar dat het werk der vrijmaking van Italië door het bezit van Rome moet worden bekroond.

Het zal eene ijdele vertooning zijn indien het parlement dat nu vergaderd is, het votum vernieuwt, waarbij het Rome tot de hoofdstad van Italië heeft verklaard. De italianen zullen daardoor geen meester worden van het kapitool. Ze moeten geduldig zijn en niets doen tegen den zin en zonder de hulp van Frankrijk."

Nog eens: niet de eenheid van Italië, die der kerk loopt het *meeste gevaar.* De genen die het *wereldlijk gezag* des pausen verdedigen zijn de ijverigste bevorderaars der nationale kerken. Wanneer de italianen zien dat de eer van het hoofd der kerk in hun midden te hebben, hen tot vasallen maakt van alle natien; dat de staatkundige heerschappij des *paussen niet alleen meer in naam der traktaten maar door een* soort van dogma verdedigd wordt; dat het als eene leerstelling wordt verkondigd dat hunne dienstbaarheid onvermijdelijk is voor de geestelijke vrijheid van den oppersten kerkvoogd, — dan is het onmogelijk dat ze er niet toe komen de *zelfde vijandschap te koesteren voor den priester als voor den* vorst, en de godsdienst zelve te beschuldigen van het kwaad dat in haren naam bedreven wordt.

Italië.

De voorstellen tot schikking met de pausselijke regering, door den heer Ricasoli aan het parlement overgelegd, zijn reeds wat de hoofdzaak betreft in het vorig nommer vermeld. We willen nu nog een overzigt geven van den brief aan den paus gerigt, welke deze voorstellen vergezelde.

Twaalf jaren geleden vatte Italië door 's pausen woorden de hoop op eene wedergeboorte op; zij kon echter niet plaats vinden zoo lang het onder vreemde meesters verdeeld werd; het greep dus naar de wapenen om zich van deze te ondoen. Als vertegenwoordiger van een God van vrede en barmhartigheid *weigerdet gij uwe medewerking, hetgeen de italianen* verbitterde, omdat gij tevens italiaansch vorst zijt. Hierdoor ontstond eene botsing tusschen de italiaansche natie en den pausselijken stoel, die tot beider nadeel nog voortduurt. Elke strijd eindigt door de nederlaag of den dood van een der strijdenden *of door hunne verzoening. De regten der natie kunnen* niet vernietigd worden, evenmin als de zetel van St. Petrus. Er moet dus verzoening plaats hebben. Die ware onmogelijk, zoo de italianen ze niet durfden vragen, of zoo de kerk er een zijner beginselen of regten voor moest prijs geven. De kerk evenwel kan niet de vijandin eener eerlijke burgerlijke vrijheid zijn en ook niet die der nationaliteiten. De Voorzienigheid zelve heeft het menschdom verdeeld in onderscheidene groepen. God heeft doen zien, hoezeer de mensch zijne nationaliteit op prijs moet stellen, toen Hij, de hebreeën willende straffen, hun vreemde heerschappij als de zwaarste kastijding oplag. Gij zelf hebt in 1848 aan het oostenrijksch kabinet geschreven, een eind te maken aan een oorlog, waardoor de geest der lombarden en venetianen, die regtmatig naar hunne nationaliteit streefden, toch niet voor het keizerrijk herwonnen zou kunnen worden. De italianen betreuren echter, dat uwe beide hoedanigheden u dikwijls in tegenstrijdigheden *doen vervallen. Deze echter verbitteren hen wel tegen den* vorst, maar verminderen hun eerbied voor den opperpriester niet. Men heeft onderzocht en bevonden, dat geen redenen voor die dubbele magt pleiten; in tegendeel, zelfs het evangelie bevat een tal van voorbeelden hoe Jezus Christus aardsche *goederen klein achtte en zijne leerlingen tegen het streven* daarnaar waarschuwde. Er was welligt een tijd dat het prestige van een wereldlijk gezag voor de onafhankelijkheid der kerk nuttig was, maar sedert de staten gevestigd zijn en het publiek regt op billijke en redelijke grondslagen steunt, kan de kerk bij het bezit van een koninkrijkje geen voordeel hebben, in tegendeel, wordt zij er slechts in ongelegenheid en tweestrijd door gebragt, en door de zorg voor wereldsche belangen van die voor de hoogere belangen afgetrokken en dienstbaar gemaakt aan de ijverzucht, hebzucht en intrigen van de magtigen der aarde. Het door dat tweeledig gezag in het leven geroepen konflikt heeft dan ook reeds betreurenswaardige *gevolgen; de geestelijkheid raakt verdeeld; de kudde* scheidt zich van hare herders; er zijn kerkvoogden die openlijk weigeren aan den strijd tegen het koningrijk Italië deel te nemen, veel meer nog wien die heimelijk tegenstaat. De menigte ziet met verontwaardiging dienaren der kerk tegen den staat zamenzweren; *en het zou er ligt toe* kunnen komen dat zij de godsdienst ten laste legde, wat hare dienaren doen, en zich zoodoende afscheidde van die gemeente waartoe de italianen sedert achttien eeuwen behooren. Stort niet een geheel volk in den afgrond der twijfeling. Wilt gij grooter zijn dan de koningen der aarde, maak u dan los van het koningschap dat u hun gelijk maakt; Italië zal u een veiligen zetel, eene volledige vrijheid en nieuwe grootheid geven.

Men zal zich herinneren dat de heer Nigra, gevolmagtigd minister van Italië te Parijs, in last had het fransche gouvernement over te halen, om de voorstellen tot schikking in bescherming te nemen. Maar de heer Nigra is tot heden niet geslaagd: de brief en de voorstellen zijn niet aan den paus gezonden, en de heer Ricasoli gaf dus door de overlegging meer een blijk van hetgeen hij heeft willen doen, dan van hetgeen hij gedaan heeft.

Het Journal des débats maakt te dien aanzien de opmer*king dat men voor de eerste keer de oplossing van een vraag*stuk, door ieder met verlangen te gemoet gezien, zoo lang onbeslist laat. Het is eene vreemde houding, zegt dat blad, dat een minister van een groot konstitutionneel rijk genoodzaakt is zich te beroepen op stukken die niet het karakter hebben van *diplomatieke depeches*, maar *in zekeren zin slechts denk*beeldig zijn: zij zijn gerigt aan een persoon die werkelijk bestaat, zij behandelen eene aller dringendste zaak, zij wijzen eene stellige beslissing aan, maar met dat al, hebben zij het bureau van het ministerie nog niet verlaten, en zijn dus als 't ware geschreven om in de kamer van afgevaardigden te komen, waar men er over redeneren kan even als bespiegelende wijsgeeren zouden kunnen doen over een hoofdstuk van L'esprit des lois. Maar al konden de depeches niet onmiddellijk aan den paus gezonden worden, zij komen nu toch ter kennis van de romeinsche kanselarij, als een manifest van het italiaansche volk. Zij veranderen wel van karakter maar verliezen hare belangrijkheid niet.

— Garibaldi heeft het adres der napelsche bevolking beantwoord met de verklaring, dat hij de italianen even als vroeger steeds ter zijde zal staan, wanneer de omstandigheden dit vereischen, en dat zij zich intusschen maar altoos strijdvaardig moesten houden.

— De laatste berigten uit Rome spreken van menigvuldige desertien onder de pausselijke soldaten, ten gevolge der ijverige propoganda der italiaansche agenten.

— De kamer van afgevaardigden heeft vrijdag en zaturdag, 22 en 23 november, beraadslaagd over een wetsontwerp tot het invoeren eener verhoogde belasting ten behoeve van het departement van oorlog, welke *over alle provinciën* van het koningrijk zou worden ingevoerd. Het is aangenomen met 191 tegen 10 stemmen, terwijl 4 leden zich van stemming onthielden.

Portugal.

De nieuwe koning van Portugal, Lodewijk I, den 14 dezer te Lissabon aangekomen, heeft de regering aanvaard met eene proklamatie aan het volk, waarin hij de deugden van zijnen voorganger prijst en verder zegt: „De staatkundige instellingen mijns lands getrouw in acht te nemen wordt mij als pligt voorgeschreven, en strookt met mijne neiging. Ter uitvoering der voorschriften van het konstitutioneele charter der monarchie *zweer ik de katolijke, apostolische en romein*sche godsdienst alsmede de integriteit des rijks te zullen in stand houden, de politieke konstitutie der portugesche natie benevens de andere wetten des rijks te zullen in acht nemen en doen in acht nemen, en in het algemeen, zoo veel in mijne *magt staat, voor het welzijn der natie te zullen zorgen,* Deze eed zal door mij in de aanstaande vergadering van de algemeene Cortes der portugesche natie bekrachtigd worden."

Handelsberigten.

Meekrapprijzen.

Rotterdam 25 november.

Er werd heden veel geveild. Er was goede handel tegen vorige prijzen.

Graanmarkten.

Amsterdam 25 november.

Tarwe en gerst prijshoudend.

Raapolie op zes weken f 42½. Lijnolie op zes weken f 36¾.

Rotterdam 25 november.

Tarwe 25, haver en paardenboonen 10 en wit zaad 50 cent lager. Bruineboonen 50 en boekweit 10 cent hooger. Overigens is ons geene verandering opgegeven.

Axel, 23 november.

Tarwe f 11,50 a f 12,80; Rogge f 8,40 a f 8,65; Wintergerst f 6,55 a f 6,80; Zomer dito f 5,90 a f 6,15; Haver f 3,25 a f 3,90; Paardenboonen f 8,40 a f 8,75; Bruineboonen f 11,20 a f 13,05; Groene erwten f 10,75 a f 11,65; Gele dito f 9,35 a f 10,25; Graauwe dito f 11,20 a f 13,05; Boekweit f 6,55 a f 6,75.

Prijzen van effekten.

Amsterdam 25 november.

Nederland.	Certifik. Werkelijke schuld	2½	pct.	63⅞
	dito Nationale dito	3	„	76¼
	dito dito dito	4	„	—
	Aand. Handelmaatschappij	4½	„	140⅜
Rusland.	Oblig. 1798/1816	5	„	102
	Certifik. Hope & co.	4	„	74¼
	dito dito 1855, 6de serie.	5	„	93⅜
	dito	6	„	—
	Aand. spoorweg			194½
	Leening 1860	4½	„	89⅞
Polen.	Schatkistobligatien	4	„	75½
Spanje.	Obligatien	2	„	42$\frac{1}{16}$
	dito binnenlandsch	3	„	47¾
	Certifik. coupons bewijzen			—
	Krediet instelling			—
Oostenrijk.	Obligatien Weener metalliek	5	„	46½
	dito amsterdamsche	5	„	69½
	dito nationale	5	„	55⅜
	dito 1847/1852	2½	„	24⅜
	Bank aktien	3	„	641
België.	Certifikaten bij Rothschild	2½	„	—
Portugal.	Obligatien	3	„	46¼
	dito [illegible]	3	„	45¼
G[illegible]	[illegible]			—
Ve[illegible]	[illegible]	2½	„	22¾
Illinois.	dito	7	„	85
Mexiko.	dito	3	„	26¼

Prijzen van coupons en losbare obligatien.

Amsterdam 21 november.

Metalliek f 21,22¼; Napelsche f —,—; Diverse engelsche in £ f 11,80; Engelsche Russen f 11,80; Fransche f 56,87½; Belgische f 56,12½; Pruissische f 35,—; Spaansche piasters f —,—; Spaansche coupons per fr. f —,—; Hamb. Russen f 32,68¾; Russische in zilveren roebels f 33,18¾; Poolsche in fl. f 27,25; Nationale metalliek f 29,10; Dollars f —,—.

Advertentien.

Getrouwd:

C. G. SLOTEMAKER,
Weduwnaar van A. M. GOBIUS,
Predikant te Cats,
en
D. J. M. GEELHOED.

Heemstede,
den 22 November 1861.

Bevallen van een' ZOON L. C. H. WORRELL — DE BATS.

Middelburg, 22 November 1861.

Heden overleed mijn geliefde Echtgenoot GEORGE BECKER SCHEFFER, in den ouderdom van 50 jaren, na eene genoegelijke Echtvereeniging van ruim 25 jaren.

Middelburg, den 24 November 1861.
P. ADAMS,
Wed. G. B. SCHEFFER.

WELDADIGHEID.

DE COMMISSIE **Loon voor Werk** te Middelburg, roept bij dezen op die genen, welke bij hare Inrigting, hetzij in of buiten hare Werkplaats, hetzij door het pluizen van Touw, werk verlangen, zich tot dat einde aan te melden aan het Lokaal (zoo veel mogelijk in Persoon), alwaar, met uitzondering van Zondag den 1 December a. s., dagelijks tot de inschrijving der Werklieden zal worden gevaceerd van Woensdag den 27 November tot en met Donderdag den 5 December 1861; telkens van des middags ten 12 tot half 2 ure, met kennisgeving dat zij, die nalatig mogten blijven zich binnen den bepaalden tijd aan te melden, gevaar loopen van bij de Commissie in het geheel niet in aanmerking te kunnen komen.

Middelburg 25 November 1861.

De Commissie voornoemd,
A. M. CRAMER, Voorzitter.
HUBERTUS REKKER, Secretaris.

VERPACHTING TOLLEN.

Op Donderdag den 28 November 1861, des middags ten 12 ure, zal ten Raadhuize van Middelburg in het openbaar worden verpacht, het gedurende het jaar 1862 te heffen **TOLGELD** op den Straatweg tusschen **Middelburg** en **Vlissingen.** De voorwaarden liggen ter lezing ter Secretarie van eerstgemelde Gemeente.

MARINE.

AANBESTEDING aan 's Rijks Werf te **Vlissingen,** op WOENSDAG den 27 NOVEMBER 1861, des voormiddags 11 ure, in het openbaar en bij inschrijving, van

het successivelijk weghalen van 's Rijks werven en drooge dok te Vlissingen van al de gedurende het jaar 1862 voorkomende MOT en KRULLEN,

volgens de voorwaarden, welke ter lezing liggen ten Burele van den Hoofdingenieur der Marine aldaar.

De Inschrijvingsbiljetten, ingevuld overeenkomstig art. 8 dier voorwaarden, zullen, op zegel en behoorlijk gesloten, uiterlijk op voorschreven dag en uur ter Griffie van opgemelde werf moeten bezorgd zijn.

Vlissingen, den 20 November 1861.

De Schout bij nacht, Adjudant des Konings in B. D.
Directeur en Kommandant der Marine,
H. WIPFF.

Openbare Aanbesteding.

HET DIJKSBESTUUR der Polders **Ooster- en Sir-Jansland,** maakt bekend dat in het openbaar zal worden aanbesteed, op Woensdag 4 December 1861, des morgens ten 10 ure, in het Dorpshuis te **Oosterland,**

Het verhoogen en verzwaren van de Kade rond den Spuiboezem in Viane (Gemeente Ouwerkerk), en

Het leggen van eenen Leidam langs de Uitwateringskil aldaar.

Bestek en Voorwaarden liggen ter inzage ten Kantore van den Ontvanger-Griffier der Polders, en den Heer A. DE GRAAFF, Opzigter van den Waterstaat, beide te Zierikzee, alsmede te Zijpe bij M. ZOETER en te Zierikzee in het Hotel DE KROON, bij M. AUGUSTIJN; terwijl op Dingsdag 3 December 1861, aanwijzing van het werk, in loco, zal geschieden.

Oosterland den 22 November 1861.

Het Dijksbestuur voornoemd.
J. BOUMAN, Dijkgraaf.
W. M. H. DE JONGE, Ontv.-Griffier.

VOOR HEEREN BOEK[illegible]
te Middelburg,

welke wenschen zich te belasten met het niet onaanzienlijk **Drukwerk** voor het in Junij 1862 alhier te houden

XVIIe NEDERLANDSCH LANDHUISHOUDKUNDIG CONGRES, liggen de Voorwaarden der daartoe te houden Inschrijving, tot Zaturdag 30 November aanstaande, 's middags ten 12 ure, ter lezing in eene der Lokalen van het Schuttershof DE EDELE HANDBOOG.

Na dien tijd worden geene Inschrijving-Biljetten meer aangenomen.

De Secretaris van voornoemd Congres,
G. N. DE STOPPELAAR.

VERKOOPING

op de Haringplaats, wijk F no. 57, op Dingsdag en Woensdag den 26 en 27 November 1861, des morgens ten 10 ure, ten overstaan van den Notaris D. J. VAN DER HORST SERLÉ, van

EEN NETTEN EN ZINDELIJKEN INBOEDEL,

bestaande in Mahoniehouten en andere Meubelen, als: Kabinet, Secretaire, Chiffonnières, Colis-, Ronde- en andere Tafels, Piano, Stoelen, Ledekanten met Behangsels, Bedden met toebehooren, twee Pendulen, Spiegels, Vloerkleeden, Karpetten, Porselein, Glas- en Aardewerk, Koper-, Tin- en Blikwerk, Stookhaarden, Tafels, Banken en hetgeen verder zal gepresenteerd worden.

J. DE SCHINKEL,
Ondernemer van Openbare Verkoopingen,
Taxateur en Boedelschikker.

De Notaris TH. VAN UIJE PIETERSE zal op Woensdag 27 November 1861, des middags 12 ure, op de Pottenkaai te **Vlissingen,** om kontant Geld verkoopen,

een volledigen
SCHEEPS-INVENTARIS,

bestaande in Ankers, Touwen, Kettingen, Rondhouten, Zeilen en eene partij IJzerwerk.

BOEKVERKOOPING TE OOSTBURG.

De Boekverkooper A. J. BRONSWIJK zal, door het ministerie van den Griffier M. THERI, op **Woensdag** den **27** en zoo noodig **Donderdag** den **28** November 1861, in het Logement DE ERNHOORN te Oostburg, presenteren te verkoopen, de van de vorige week overgeblevene **BOEKEN** en **LIEFHEBBERIJEN,** bestaande in p. m. 80 Nommers groot 8vo. en de geheele Verzameling klein 8vo; benevens vijf Stereoskopen met Plaatjes, eenige losse Plaatjes, drie Mikroskopen-Photographiques met Plaatjes, drie Thermometers, een Barometer-Controleur, drie Vochtwegers, een gemonteerd Vergrootglas en hetgeen meer zal worden geveild.

De Verkooping begint Woensdag morgen ten tien ure precies en gaat zonder pauze voort.

OPENBARE VERKOOPING, Donderdag 28 November 1861, des middags ten half één ure, ten overstaan van den Notaris P. VAN DE GRAFT, op den **Seisdam** te Middelburg, van eene partij

AFBRAAK,

bestaande in Kolders, Gordingen, Muurplaten, Schutsel- en Mestputpalen, Sparren, Latten, Deelen, Deur- en Lichtkozijnen met Blinden; alsmede nieuwe Kolders van 10 El lengte en meer andere Goederen.

Ten dage der Verkooping te zien.

OPENBARE VERKOOPING te VLISSINGEN,

op het **Beursplein,** op Vrijdag den 29 November 1861, des voormiddags ten 11 ure, van het op de Caloot zittend **Engelsch Evertschip,** genaamd

BLANCHE,

gevoerd geweest door Kapitein THOMAS JONES, alsmede deszelfs **Inventaris,** bestaande in Ankers, Kettingen, Zeilen, Touwwerk, Masten, Ra's en hetgeen meer zal worden gepresenteerd.

Het Schip kan men van af heden op de Strandingplaats gaan bezien, en den Inventaris op den dag der Verkooping. — Nadere informatien te bekomen bij de Scheeps-Commissionairs DE GROOF & HECTOR.

OPENBARE VERKOOPING,

op Maandag den 23 December 1861, van

125 STUKS EXTRA ZWARE OLMEN BOOMEN,

waaronder verscheidene van meer dan 2 meters 30 duim in den omtrek, groeijende te **Aardenburg,** in den Beooster Eede-Polder, op het zoogenoemde Eilandje, digt bij de Kom der Gemeente;

En zulks ten verzoeke en profijte van de nalatenschap van den Heer A. VERMERE te Aardenburg. De betaling der Koopsommen ten Kantore van den Heer E. A. VERMERE, Beheerder van Goederen te Aardenburg, terwijl de wering der Boomen eerst vóór of met den 1 April 1862 moet geschieden.

UIT DE HAND TE KOOP

90 Chaldrons STEENKOLEN en **30 Ton COKES,** aangevoerd van Newcastle met het Fransche Barkschip NOUVEAU CANTABRE, liggende in het Dok te **Vlissingen.** Informatien te bekomen bij de Scheeps-Commissionairs DE GROOF & HECTOR te Vlissingen.

4 en 4½ per Cent

HYPOTHEEK-OBLIGATIEN.

De NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK geeft Schuldbrieven uit tot 4 pCt. 's jaars, voor 1, 2, 3 of 4 jaren, en tot 4½ pCt. 's jaars voor 5, 10, 20, 30 of 40 jaren.

Formulieren tot aanvraag om Schuldbrieven of tot Voorschot op Hypotheek, zijn te verkrijgen bij de Heeren DE KANTER & HORDIJK, Agenten te **Goes.**

OPRUIMING

van de nog voorradige DAMES-MODELMANTELS, tot veel verminderde prijzen.

Middelburg. **WED. P. DEKKER & ZOON.**

Bij D. WILHELMUS is te Koop een fraai **BOOG-KABINET** met Buik, van Mahoniehout.

Wijngaardstraat, lett. L no. 158.

IN LOSSING **Brusselsche Kagchelkolen** voor JOHs. VAN DER LEIJE, Firma BEHEYDT & Co.

HET KANTOOR van SALOMONSON & Co. is voorloopig **verplaatst** Zuidsingel, wijk E no. 41.

AGENT.

Voor de Provincie Zeeland wordt gevraagd te Middelburg een **AGENT** aan eene soliede BRANDVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ, groot ƒ 300,000, met verpligting een paar aandeelen te nemen of te plaatsen, à ƒ 1000 fournissement op elk aandeel; de posten der Nederlandsche Handelmaatschappij worden ook medegeteekend; alles op zeer aannemelijke voorwaarden.

Reflecterenden adresseren zich, met franco geteekende Brieven onder lett. H. D. bij den Boekhandelaar G. W. TIELKEMEIJER, te **Amsterdam.**

Te **Zierikzee** wordt gevraagd een **HULP-ONDERWIJZER** aan eene der openbare Scholen, op jaarwedde van ƒ 400,— in te gaan 1 Januarij 1862.

Sollicitanten moeten zich vóór 10 December a. s. bij den Burgemeester aanmelden, in Persoon of met franco Brieven.

Terstond eene Burger **Dienstmeid,** niet beneden de 30 jaren, benoodigd bij Mej. VAN DOORN Wagenaarstraat.

Terstond eene Burger **Dienstmeid** benoodigd, K 37.

Eene Aankomende **Meid** benoodigd, niet beneden de 15 jaren, lett. F no. 40.

JOANNES ANTONIDES, BIJGENAAMD VAN DER GOES, en algemeen bekend als JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES, werd in 1647 te Goes geboren. Hij was een uitstekend Dichter van zijn tijd. Zijne Gedichten, vervat in 2 deelen, zijn in 1827 te Leyden op nieuw uitgegeven, met bijvoeging van één deel Aanteekeningen van Mr. W. BILDERDIJK. Deze 3 deelen bevatten te zamen 700 bladzijden druks.

De ondergeteekende, als tegenwoordige eigenaar van genoemde uitgaaf, biedt die aan de vereerders van den Zeeuwschen Dichter tijdelijk aan voor den geringen prijs van

EEN GULDEN EN VIJF-EN-ZEVENTIG CENT.

Wie van deze gelegenheid wenscht gebruik te maken, wende zich tot zijnen Boekverkooper. De voorraad is zeer klein.

LEYDEN. P. ENGELS.

Bij DE GEBROEDERS ABRAHAMS te Middelburg wordt uitgegeven:

ALBUM
VAN
BUITENLANDSCHE LETTERVRUCHTEN.

De aflevering van 1 november bevat de volgende stukken: De baden van Lucca. — Het huwelijk in Engeland. — Vulkanen. — De grondwetten der staten van de noord-amerikaansche unie. — Het eten van rattenkruid.

Prijs per jaargang (naar verkiezing in 4 driemaandelijksche deelen of in 12 maandelijksche afleveringen) **ƒ 6.—**

FANFARE.
MUZIJKGEZELSCHAP: EENSGEZINDHEID,
te Vlissingen.

CONCERT op Vrijdag den 29 November 1861, in den SCHOUWBURG, welk Lokaal daartoe geheel is vernieuwd en met Gas zal worden verlicht.

Aanvang des avonds ten 7 ure. — Toegang voor een Heer en Dame 75 cent.

STOOMBOOTDIENST
TUSSCHEN MIDDELBURG EN ROTTERDAM.
Uren van vertrek in November.

VAN MIDDELBURG:				VAN ROTTERDAM:			
Dingsdag	26	's morg.	6 ure.	Dingsdag	26	's morg.	10 ure.
Donderdag	28	„	7,30	Woensdag	27	„	10
Vrijdag	29	„	8,30	Vrijdag	29	„	6
Zaturdag	30	„	9	Zaturdag	30	„	6

SNELPERSDRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.

EERSTE BIJVOEGSEL

VAN DE

MIDDELBURGSCHE COURANT

van dingsdag 26 november 1861.

De adressen van de provinciale staten van Zeeland, waarvan in een vorig nommer is melding gemaakt, zijn van den volgenden inhoud:

Aan den koning.

Sire!

De grondwet kent bij artikel 134 aan de staten der provincie de bevoegdheid toe, de belangen van hun gewest en van deszelfs ingezetenen bij den koning voor te staan.

De staten van Zeeland verzoeken uwe majesteit eerbiedig hun te vergunnen van deze bevoegdheid gebruik te maken, op een tijdstip dat een plan wordt voorbereid, dat zoo het onverhoopt tot verwezenlijking moest komen, eene der aanzienlijkste plaatsen hunner provincie gansch te gronde rigten zou, [illegible] tevens aan de provincie zelve een onherstelbaar verlies zou toebrengen. Uwe majesteit schenke hun de zelfvoldoening, dat het beroep op den koning niet te vergeefs is geweest!

De bezwaren, sire! waarom de staten van Zeeland thans tot uwen troon naderen, betreffen de voorgenomene opheffing van het maritiem etablissement te Vlissingen.

Bij de memorie van toelichting tot het achtste hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1862 wordt namelijk die opheffing nog wel niet als bepaald besloten voorgesteld, maar evenwel als gelegen in het plan van uwer majesteits minister van marine, bijaldien 's lands vertegenwoordiging zijne inzigten ten dien aanzien deelen mogt. Van hare zienswijze stelde alzoo die minister de uitvoering van zijn voornemen in zekere mate afhankelijk, waarom wij het van onzen duren pligt geoordeeld hebben ons tot die vertegenwoordiging te wenden, haar daarbij onder de aandacht te brengen welk onherstelbaar verlies de gezegde opheffing voor onze, thans reeds in welvaart zoo ten achteren zijnde, provincie en voor Vlissingen in het bijzonder wezen zou, en tevens de gronden bloot te leggen waarom dergelijke maatregel, naar onze innige overtuiging, in strijd is te achten met de welbegrepene belangen des vaderlands.

Wij nemen de vrijheid, sire! van ons vertoog dienaangaande een afschrift hierbij over te leggen, met het eerbiedig verzoek dat het uwer majesteit moge behagen daarvan inzage te nemen.

Met vertrouwen onderwerpen wij de waardering van de redenen welke wij daarbij tegen de voorgenomene opheffing van de werf te Vlissingen hebben in het midden gebragt, aan het oordeel van uwe majesteit, daar aan hoogstdezelve de beslissing omtrent die opheffing verbleven is en zij nimmer zonder uwe koninklijke bekrachtiging geschieden kan.

Ja, omdat zij zonder uwe koninklijke bewilliging niet geschieden kan, — een maatregel, waarvan uwer majesteits minister van marine in de zoo even gemelde memorie van toelichting zelf heeft gezegd „dat het moeite kost daartoe over te gaan, dewijl de welvaart eener aanzienlijke stad daarbij zoo zeer betrokken is," doen wij hier, sire! met het volste vertrouwen, wij herhalen het, een beroep op uwe majesteit.

Bij uwer majesteits bekende begeerte het welzijn van al uwe onderdanen te bevorderen, zoude het aan den eerbied aan *hoogstdezelve verschuldigd zijn te kort gedaan*, *eenige* vrees te koesteren dat gedurende uwer majesteits regering een besluit zou kunnen genomen worden, waarbij weinig minder dan de vernietiging eener niet onbelangrijke stad van uwer majesteits rijk zoude worden uitgesproken en dat wel nog de stad welke in vroegeren tijd den eersten steen aan ons staatsgebouw heeft aangebragt en wier geschiedenis in een onafscheidelijk verband staat met die van het vorstelijk huis van Oranje; eenige vrees te koesteren, voegen wij hierbij, dat uwe majesteit de slooping zou kunnen bevelen van eene inrigting, die inzonderheid door de ijverige bemoeijingen van hoogstdezelver doorluchtige voorzaten, en, *zelfs* nog in latere jaren, door de zorg van uwen koninklijken grootvader, de belangrijkheid heeft verkregen welke zij thans bezit.

De staten van Zeeland houden zich verzekerd dat, waar de belangen hunner provincie in het algemeen en die van Vlissingen in het bijzonder, en dit, wij herhalen het, naar hunne innige overtuiging, zonder eenig geëvenredigd voordeel van het gemeene vaderland worden bedreigd, zij niet te vergeefs een beroep op uwe majesteit zullen hebben gedaan.

Aan de tweede kamer der staten generaal.

Mijne heeren!

Onder de wetsontwerpen in deze oogenblikken bij uwe kamer aanhangig, is onder anderen dat tot vaststelling van hoofdstuk VIII der begrooting van staats-uitgaven voor 1862, bij de memorie van toelichting van welk ontwerp de regering haar voornemen te kennen geeft de rijks-marinewerf te Vlissingen op te heffen.

De indruk door deze tijding te weeg gebragt in de gemeente, die, werd onverhoopt aan dat voornemen werkelijk uitvoering gegeven, hierdoor in de eerste en voorname plaats een onherstelbaar verlies lijden zou, is u, mijne heeren! reeds gebleken uit de verschillende adressen van daar uitgegaan.

Geene adressen waren echter noodig geweest om uwe vergadering te doen beseffen, wat ramp het wezen zou voor eene gemeente van weinig meer dan 10,000 zielen eene inrigting te moeten missen, waaraan ruim 900 personen, de meeste vaders en hoofden van huisgezinnen, werkzaam zijn.

Trouwens de regering zelve heeft het gewigt erkend van den slag door haar toe te brengen want, zegt zij, in de evengenoemde memorie van toelichting, „het kost moeite tot eenen dergelijken maatregel over te gaan, waarbij de welvaart eener aanzienlijke stad zoo zeer betrokken is."

Die verklaring openlijk voor haar afgelegd zal uwe kamer, wij houden ons hiervan overtuigd, diep hebben getroffen; want te onderstellen dat de staten generaal, volgens de grondwet geroepen het geheele nederlandsche volk te vertegenwoordigen, zich onverschillig zoude kunnen betoonen ten aanzien van eenen maatregel, waarvan de regering zelve getuigt dat hij de nadeeligste gevolgen voor de welvaart van eene der helaas! nog weinige aanzienlijke steden van Zeeland zal na zich slepen, dit te onderstellen, zeiden wij, mogen wij niet. Van het tegendeel verzekerd, vertrouwen wij daarom *dat wanneer wij in dit zorgelijk tijdsgewricht ons tot* haar wenden, wij in 's lands vergaderzaal op een gunstig gehoor mogen rekenen.

Dat de staten van Zeeland tegen de voorgenomen opheffing van de werf te Vlissingen bezwaren in het midden brengen, zal hun wel niet worden misduid. Niet alleen dat door dien maatregel toch, zoo als reeds hierboven is gezegd, eene van de weinige plaatsen van nog eenige beteekenis in hun gewest gansch te gronde zal worden gerigt, maar hij zou mede van een onberekenbaar nadeel zijn voor de omliggende gemeenten, inzonderheid voor de hoofdplaats, en bij gevolg, behalve voor Vlissingen, voor een niet onbelangrijk gedeelte hunner provincie.

Groot zou alzoo, mijne heeren, de slag zijn hierdoor op nieuw aan de in vele opzigten nu reeds zoo zeer kwijnende welvaart van Zeeland toegebragt; ja, zal het geene gewaagde onderstelling zijn maar eene, vreezen wij, die maar al te spoedig zou bewaarheid worden, namelijk dat de gevolgen van de mindere bedrijvigheid en het geringer vertier in het betrokken gedeelte van ons gewest, in alles en ook bij 's rijks inkomsten zich zoo zeer zouden doen gevoelen, dat de misschien, en nog maar misschien geringe bezuiniging van administratiekosten, bij de voorgenomen opheffing te verkrijgen, op verre na niet zou opwegen tegen het verlies dat de schatkist er aan de andere zijde door lijden zou.

Zou de opheffing van het maritiem etablissement te Vlissingen, reeds van dien kant beschouwd, geen voordeel zijn voor het rijk, ook om andere redenen zou men naderhand niet onwaarschijnlijk maar dan te laat zich moeten beklagen, te ondoordacht welligt tot dien maatregel te zijn overgegaan. Niet alleen in dat der provincie, maar tevens in het welbegrepen belang, meenen wij, van geheel ons vaderland, willen wij de vrijheid nemen hierbij eenigzins nader stil te staan, en uwe kamer op enkele bijzonderheden te wijzen die voor het groote gewigt van dat etablissement en daardoor ook voor deszelfs behoud moeten pleiten.

Reeds dadelijk komt hier in aanmerking de zoo gunstige ligging van Vlissingen aan den mond der Wester-Schelde, met hare drie uitmuntende zeegaten, het Oostgat, de Deurloo en de Wielingen, welke deze rivier tot eene der belangrijkste stroomen maken van gansch Europa misschien, de gelegenheid gevende de reede dier stad „ten allen tijde en onder alle omstandigheden" te bereiken, met elk getij derhalve, zoo wel bij lagen als hoogen waterstand, het geheele jaar door, *zelfs* des winters, geen enkelen dag bijna uitgezonderd, en dit met bodems van den grootsten diepgang: een voordeel bijv. boven het Schelpengat van Texel, waar het binnenkomen, wegens zekere bestaande ondiepten, bij onstuimige zee niet altijd en inzonderheid niet met dieptredende schepen, mogelijk is. Niet alleen wat in den laatsten tijd daaromtrent in de nieuwspapieren is medegedeeld strekke hiervan tot bewijs, maar meer nog het adres nu twee jaren geleden door de kamer van koophandel en fabrieken te Amsterdam den koning aangeboden, door de regering bij de vertegenwoordiging overgelegd en opgenomen in de bijlagen tot het Bijblad, zittingjaar 1859/60, bladz. 399 en volgende, waaraan wij de volgende zinsnede ontleenen:

„Een derde vereischte is dat de toenadering tot de haven, zoo wel als de haven zelve, vrij van gevaren of althans van groote gevaren, en gunstig gelegen zij, beide voor binnenkomende en uitgaande schepen. Aan dit vereischte beantwoordt het Texelsche zeegat niet, terwijl ook de haven van het Nieuwediep veel te wenschen overlaat. Door het verloopen der ondiepten zijn er thans slechts twee bruikbare toegangen uit zee naar het Nieuwediep, namelijk het Schelpengat en het Westgat. Beide zijn echter gebrekkig, beide zijn voor diepgaande schepen slechts onder gunstig weder en windgelegenheden te passeren. De ligging van de provincie Noord-Holland en van het eiland Texel is van dien aard, dat eene verdere verzanding van die toegangen tot de onmogelijkheden noch tot de onwaarschijnlijkheden kan gerekend worden."

Dus heeft gesproken een bevoegd orgaan in dergelijke zaken van de eerste koopstad des rijks. Mogt nu zijne vrees voor eene verdere verzanding der Texelsche zeegaten maar gedeeltelijk zelfs worden bewaarheid en later, bij eene doorgraving van Holland op zijn smalst, de gegrondheid eens blijken van het gevoelen van hen welke niet veel heil van dat werk voorspellen, dan zou Nederland eerlang bij de opheffing van dat van Vlissingen, (in aanmerking nemende den insgelijks gebrekkigen waterweg naar Hellevoetsluis, die van algemeene bekendheid is) ja, maritieme etablissementen bezitten, maar etablissementen voor 's lands schepen ongenaakbaar of althans niet zonder moeite en gevaar, en alleen bij enkele gelegenheden te bereiken.

De staten van Zeeland durven nu gerustelijk aan alle deskundigen, die de zaak met onpartijdigheid willen beoordeelen, te beslissen overlaten of zoo lang Nederland nog eene marine bezitten wil, of, juister misschien gezegd, zoo lang Nederland nog eene marine bezitten moet, het belang van den staat niet medebrengt ten behoeve van die marine te zorgen voor een etablissement, waar men gemakkelijk en onder alle omstandigheden, onverschillig de grootte en diepgang der schepen, komen kan, en of, reeds uit dat oogpunt beschouwd, de opheffing van de werf te Vlissingen niet welligt al zeer spoedig blijken zou een groote misslag te zijn geweest.

Het zij men zich afvraagt wat in tijd van vrede hare roeping moet zijn, het zij men zich de vraag stelt, wat hare roeping *worden kan, bijaldien onze staat, hetgeen God verhoede*, te eeniger tijd met het gevaar mogt worden bedreigd, in europesche verwikkelingen te worden medegesleept, in beide gevallen heeft de nederlandsche marine, — het is geen provinciaal belang, maar eene innige overtuiging welke ons alzoo doet spreken, — behoefte aan eene werf zoo gunstig gelegen en tevens zoo uitmuntend ingerigt, als die van Vlissingen.

Is een gewigtig en voornaam doel van 's rijks zeemagt, in tijd van vrede, ongetwijfeld dit: mede te werken tot de bescherming en behoud onzer overzeesche bezittingen, die zenuwen van onzen staat, wijders om èn rust èn veiligheid te *handhaven, en zal het vaderland er op mogen rekenen dat zij* aan dat doel beantwoorden zal, er behoort dan zekerheid te bestaan dat bij het dreigen van eenig gevaar in die verre gewesten, de zeemagt, des gevorderd, met den meesten spoed en onder alle omstandigheden de noodige versterking uit het moederland erlangen kan. Die zekerheid nu wordt thans, zoo de gevorderde bodems te dier plaatse voorhanden zijn, in het maritiem etablissement te Vlissingen gevonden, omdat wegens de aldaar zijnde werf van aanbouw, en, uit den aard der zaak, een talrijk personeel van werklieden aanwezig is, wat, in geval van nood, eene krachtige en spoedige uitrusting juist dáár, en dáár alleen, mogelijk maakt; voorts dewijl dat etablissement op een punt gelegen is dat, zoo als reeds hier boven is gezegd, de afzending niet verhindert van schepen, ook niet van die van grooten diepgang, op elk tijdstip van het jaar, en alzoo ook niet bij vorst en winterdag.

Met de opheffing van het maritiem etablissement te Vlissingen en van de bestaande werf van aanbouw te dier plaatse gaat dus een waarborg verloren voor de zekerheid onzer koloniën, ontdoet men zich althans van de eenige inrigting, geschikt en in staat om onder alle omstandigheden de krachtigste hulpmiddelen tot haar behoud te kunnen bijdragen, en mogt, vroeger of later, een ongunstig berigt van daar op het onverwachts het nemen van maatregelen van voorziening noodig maken, groot zoude zeker de verantwoordelijkheid zijn, wanneer dan eens bleek dat men, door eene te ondoordachte slooping van het bestaande, zich de gelegenheid daartoe benomen had.

Intusschen niet alleen wegens de roeping onzer marine in tijd van vrede, maar niet minder met het oog op wat hare roeping worden kan, mogt onze staat bedreigd worden in europesche verwikkelingen te worden medegesleept, meenen wij dat de opheffing van de werf te Vlissingen later wel eens zeer zou kunnen worden betreurd.

De stipte onzijdigheid in acht te nemen, en tevens het mogelijke aan te wenden haar te handhaven, zal datgene zijn, waartoe door Nederland, zien wij wel, in zulke hagchelijke omstandigheden alle pogingen zullen worden in het werk gesteld.

Wie echter den vrede wil, hij ruste zich ten strijde toe. Zoo althans begrijpt men de zaak in een naburig rijk, waar, ofschoon het bij de traktaten uitdrukkelijk onzijdig werd verklaard, men zich niettemin op alle gebeurtenissen voorbe*reidt en zware* offers in het belang van 's lands onafhankelijkheid zich laat welgevallen. Juist de maatregelen dáár genomen versterken evenwel onze vrees, dat in geval van europesche verwikkelingen, waarbij ons vaderland zou kunnen betrokken worden, het onze zuidelijke havens zullen zijn, waaraan de regering in de eerste plaats hare zorgen zal moeten wijden; ja, dat het vooral de zeeuwsche stroomen zullen zijn, en meer bijzonder de Wester-Schelde — op de voorvallen in de laatste jaren van de vorige eeuw zouden wij ons hier ter bevestiging van ons gevoelen kunnen beroepen — waar onder anderen door het bijeentrekken van onze beschikbare zeemagt *alle* krachten tot handhaving onzer onzijdigheid zullen moeten worden ingespannen. Het gewigt en belangrijke nu in zulke oogenblikken van een maritiem etablissement, gelijk thans te Vlissingen bestaat, zal voorzeker door niemand zijn te ontkennen.

Wij vermoeden dat ons hier de tegenwerping zal worden gemaakt, dat Vlissingen door hare gunstige ligging in geval van oorlog, welligt meer dan in eene andere plaats in ons vaderland, aan eenen aanval des vijands is blootgesteld, en het daarom voor een zoo belangrijk etablissement als er nu bestaat minder geschikt is te achten; een gevoelen toch bij meer dan eene gelegenheid, zelfs in uwe kamer uitgesproken. Eene andere zienswijze deelde echter te dien aanzien onze vroegere regering, blijkens de aanzienlijke uitbreiding kort na de herstelling van Neêrlands onafhankelijkheid aan de werf aldaar gegeven, en naar het ons voorkomt te regt. Het laat zich toch niet vooruitzien dat Nederland in eenen oorlog zal gewikkeld worden welke het bestaan van die werf in gevaar zou kunnen brengen, zonder krachtdadig door bondgenooten te worden bijgestaan.

In tegendeel de ligging van ons gewest in het algemeen en die van Vlissingen in het bijzonder brengt mede, wat misschien wel eens te veel wordt over het hoofd gezien, dat in zoodanig geval, wat God verhoede, juist wegens de belangrijkheid van die ligging, gevoegd bij de geschiktheid onzer zeegaten, Nederlands marine, waar zij zelve voor eene genoegzame verdediging te zwak, op versterking van elders rekenen mag.

Het jaar 1747, en hetgeen toen en wel door Zeelands staten is bezorgd, en met goed gevolg in het welzijn van den staat is verrigt, kan hiervan als voorbeeld worden bijgebragt.

En zij het al eens toegegeven dat in tijden van oorlog, Vlissingen en zijne etablissementen aan gevaren zijn blootgesteld, dan zou nog de vraag mogen worden gedaan, of de inrigtingen voor de vloot in het noorden des rijks en zelfs te Amsterdam, zoo veel veiliger gelegen zijn? De verschillende toegangen tot de Zuiderzee, gevoegd bij de magt van minder diepgaande schepen, waarover de groote zeemogendheden in den tegenwoordigen tijd kunnen beschikken, doen ons het tegendeel onderstellen. Ja, het komt ons voor dat, wanneer Nederland eenen oorlog op zich zelf met eene der groote zeemogendheden te voeren had, — en alleen dan zou voor het etablissement van Vlissingen bezorgdheid kunnen bestaan, — *zelfs Amsterdam niet tegen alle gevaar zoude gevrijwaard* wezen. In tegendeel voor dit geval, waren al onze hulpmid-

delen voor de marine in de hoofdplaats des rijks vereenigd, zou die hoofdstad reeds daardoor, waar het den vijand alleen om vernielen te doen mogt zijn, aan een te grooter gevaar worden blootgesteld; want dat bij een vooraf daartoe beraamd plan en bij eene sterke tegenover eene zwakke magt, ook binnen 's lands gelegene plaatsen te bereiken en met de tegenwoordige middelen van aanval aan vernieling blootgesteld zijn, de laatste oorlogen in China onder anderen strekken daarvan ten bewijze.

Uit het oogpunt van veiligheid en zekerheid levert bij gevolg Amsterdam, in den tijd dien wij beleven, voor de vestiging van een maritiem etablissement weinig meerderen waarborg welligt op dan onze zeeuwsche stad, en ware van de opheffing eener werf van aanbouw in de daad bezuiniging te verwachten en moest daarom in het belang van het rijk tot eenen dergelijken maatregel worden overgegaan, mogelijk dat een onpartijdig en onbevooroordeeld regter, in zoodanig geval, het vonnis der vernietiging niet over de inrigting ter laatstgenoemde plaatse, maar over die in de eerstgenoemde stad zou moeten uitspreken. Een onderzoek toch naar hetgeen in de laatste jaren aan de andere etablissementen is opgeleverd, vergeleken met wat in dien tijd aan de werf te Vlissingen niet alleen voor den aanbouw maar tevens voor de uitrusting is verrigt, en dit met een minder talrijk personeel, waarvan nog somwijlen een gedeelte tijdelijk naar elders ter assistentie werd overgeplaatst, zou welligt tot de uitkomst leiden dat de inrigting welke men zoude opheffen, juist die is, waar niet slechts het beste, maar bovendien het goedkoopste gewerkt wordt; eene vergelijking, zij hier tusschenbeide gezegd, welke na de invoering der livretten, waarvan in de toelichting van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor 1860 (bladz. 34 van de Bijlagen tot het bijblad zittingjaar 1859/60) gesproken wordt, gemakkelijk zou te maken zijn.

Intusschen pleitende voor het behoud van wat hier bestaat, ligt het in onze bedoeling niet, zelfs zijdelings niet, te trachten dit ons doel ten koste van anderen te bereiken. In tegendeel, de vraag in het midden latende of onze marine in haren tegenwoordigen toestand aan twee werven van aanbouw behoefte heeft, en of men niet des noods met ééne zou kunnen volstaan, —omdat wij oordeelen dat eene dergelijke vraag alleen dan een punt van overweging zou dienen uit te maken, wanneer er sprake was eene tweede inrigting van dien aard daar te stellen, — komt het ons voor dat bij het bestaan van twee werven, tot welker inrigting millioenen schats zijn aangewend, het behoud van beide in 's lands welbegrepen belang raadzaam is te achten, en het verdeelen der te doene werkzaamheden over deze twee voorzigtiger is dan de opheffing van eene derzelve. Daarvoor, om te zwijgen van zoo veel andere redenen die hier welligt met regt zouden zijn bij te brengen, willen wij ons bepalen met te wijzen op de mogelijkheid dat bij het bezit van niet meer dan ééne werf van aanbouw, eene enkele ramp voldoende zouden kunnen zijn om Nederland op het onverwachts te berooven van wat het tot instandhouding eener marine noodig heeft. Of werd niet de werf te Vlissingen, vragen wij, ten jare 1749, met de magazijnen en de aldaar liggende 's lands schepen, ten gevolge van het springen van granaten door eenen geweldigen brand vernield? Of werd niet, vragen wij verder, ten jare 1791 het groote magazijn op 's lands werf te Amsterdam een prooi der vlammen, met al wat zich daarin bevond? Of, vragen wij ten laatste heeft niet deze zelfde werf, nog maar eenige weinige jaren geleden, namelijk den 8 mei 1844, door eenen ontstanen brand in een groot en dadelijk gevaar verkeerd?

De staten van Zeeland, mijne heeren! durven vertrouwen dat wanneer het een en ander door haar met onpartijdigheid en onbevooroordeeld gewikt en gewogen wordt, uwe kamer zelve gevoelen zal dat de staat nimmer voordeel, maar in tegendeel wel nadeel ondervinden kan van eenen maatregel die, wierd hij doorgezet, niet enkel eene in 's lands geschiedenis zoo belangrijke plaats als Vlissingen, en tusschen wier lotgevallen en die van de marine zelve een zoo naauw verband bestaat, geheel te gronde zou worden gerigt, maar waardoor, zoo als wij zeiden, tevens aan een voornaam gedeelte van Zeeland een gevoeligen slag worden toegebragt.

Neemt zij daarbij verder in aanmerking:

vooreerst, dat het tegenwoordige hoofd van het departement van marine omtrent de meest doelmatige inrigting onzer zeemagt, blijkens de memorie van toelichting, nog zelfs in het onzekere verkeert;

ten tweede, dat in die memorie wel het denkbeeld van den minister doorstraalt, voor het vervolg, wat onze marine betreft, zich bij eenige weinige schepen van gering charter te bepalen, maar daarbij tevens de mogelijkheid wordt erkend dat later eene veranderde zienswijze de noodzakelijkheid ook van het bezit van grootere bodems zou kunnen doen gevoelen;

ten derde, dat nu, zoo de noodzakelijkheid daarvan bleek, de tegenwoordige werf van Vlissingen de eenige is welke de gelegenheid aanbiedt dezelve aan te bouwen, althans zoo lang het Noord-Hollandsch kanaal geene belangrijke verbeteringen heeft ondergaan, welke verbetering bij de zelfde memorie van toelichting wel als waarschijnlijk wordt voorgesteld, maar die, volgens het hierboven aangehaalde adres van de kamer van koophandel en fabrieken te Amsterdam — wij bezigen hier de eigene woorden van het adres — op „millioenen schats" zal te staan komen, uitgaven die het waarlijk, gelooven wij, alleen ten dienste van eenige weinige oorlogsbodems zouden worden toegestaan;

ten vierde, dat uit de begrooting van het departement van marine voor 1862, of juister misschien gezegd, uit de reeds meermalen aangehaalde memorie van toelichting, gezien wordt, dat de opheffing van het etablissement te Vlissingen de noodzakelijkheid medebrengt zelfs nu reeds op de verbetering van de werf te Amsterdam bedacht te moeten zijn, en dat daarmede ook in het vervolg zal behooren te worden voortgegaan, zoo dat, wat hier verlaten wordt en gesloopt, elders met aanzienlijke kosten zal moeten worden terug gekregen;

eindelijk ten vijfde, dat indien al wegens de ligging van Vlissingen in het bestaan eener rijks werf te dier plaatse, uit een krijgskundig oogpunt, eenig bezwaar mogt worden gezien, wat wij hiervoren hebben getracht te wederleggen, dit bezwaar geheel zal zijn weggenomen indien het uitzigt op daarstelling van een kanaal van die stad naar Middelburg mogt verwezenlijkt worden, om dat in zoodanig geval de gelegenheid bestaan zal, het voornaamste wat zich daar bevindt in tijd van nood in veiligheid te brengen, terwijl bovendien voor 's lands schepen een uitweg zal open staan, die het mogelijk maakt dezelve aan te wenden ter verdediging van Zuid-Holland en aangrenzende provinciën, een voordeel dat elders wordt gemist en alzoo, komt gezegd kanaal tot stand, het maritiem etablissement van Vlissingen nog in belangrijkheid zal doen toenemen.

Neemt zij dit alles in aanmerking, dan mogen de staten van Zeeland verwachten dat uwe kamer, voor zoo verre dit van haar afhangt, een maatregel zal willen keeren, die aan hunne provincie een gevoelig verlies zou toebrengen, zonder eenig voordeel voor 's rijks schatkist; in tegendeel, een maatregel die meer dan waarschijnlijk hoogst aanzienlijke anders te vermijden uitgaven zal na zich slepen, gezwegen van de verdere belangen des rijks, welke zij hebben aangetoond die daardoor in de waagschaal zouden worden gesteld.

SNELPERSDRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS, UITGEVERS VAN DE MIDDELBURGSCHE COURANT.

TWEEDE BIJVOEGSEL

VAN DE

MIDDELBURGSCHE COURANT

van dingsdag 26 november 1861.

Staten generaal.

STAATSBEGROOTING VOOR 1862.

MEMORIEN VAN BEANTWOORDING.

Hoofdstuk V (binnenlandsche zaken).

Onder den titel van voorloopig verslag — aldus begint deze memorie, die 56 bladzijden in folio groot is — ontving de regering een geschrift, dat, ware het niet door vijf leden der tweede kamer onderteekend, moeijelijk had kunnen ondersteld worden van 's lands vertegenwoordiging afkomstig te zijn. Met ter zijde stelling van alle waardigheid, die de van de staten generaal uitgaande stukken behoort te kenmerken, met ter zijde stelling zelfs van hetgeen betamelijkheid en welvoegelijkheid eischen, worden op de meest grove wijze eene reeks van onbewezen beschuldigingen den minister van binnenlandsche zaken toegeworpen, die meer getuigen van partijdigheid en drift, dan van de zucht tot bevordering van het gemeen overleg, dat de grond onzer konstitutionele instellingen uitmaakt.

De minister heeft lang geaarzeld wat hij met dat geschrift, dat naauwelijks op den naam van een staatsstuk aanspraak maken kan, zou behooren te doen. Antwoord verdient geen stuk, waarvan de gansche toon getuigt, dat het alleen is opgesteld met het doel om te kwetsen en te beleedigen; en toch mag de minister 's lands zaken niet, door een ongepast stuk onbeantwoord te laten, in de waagschaal stellen. Het is daarom dat de minister zich voorstelt dit verslag te beantwoorden waar het zaken behandelt; maar zich zal onthouden in wederlegging te treden van eene reeks van insinuatiën, die, gelijk zij daar zijn ter neder gesteld, zeker niet het doel zullen bereiken waartoe zij werden uitgedacht.

De minister stapt alzoo stilzwijgend voorbij alles wat is opgenomen in de drie eerste paragrafen van het voorloopig verslag, om dadelijk over te gaan tot de behandeling van hetgeen de begrooting zelve betreft.

De klagt over de aanhoudende vermeerdering van het getal ambtenaren bij dit departement is ongegrond. Bij de begrooting voor het loopende jaar heeft de kamer zelve f 10,000 toegestaan voor vermeerdering van personeel. Op de vraag of aan elken bode een knecht moet ter zijde staan, is het antwoord dat de werkkring der boden geheel afgescheiden is van die der vaste knechts. Het cijfer voor brandstoffen is niet te hoog, als men in het oog houdt dat er des winters in het departement doorgaans 72 vuren worden gestookt en er vertrekken zijn, waar, om de vochtigheid, het stoken gedurende bijna den geheelen zomer noodzakelijk is. De som van f 4000, die voor onderhoud en aankoop van meubelen aangevraagd wordt, is een bewijs dat er in dit opzigt aan het departement geen weelde heerscht. Ware dit het geval, er zou meer grond zijn om zich over het uitgetrokken cijfer te verwonderen.

Met de zamenstelling van eene wet op de schutterijen heeft men eerst een aanvang kunnen maken toen de wet op de militie was vastgesteld, want van de daarbij aangenomen grondslagen zijn de bepalingen ten aanzien der schutterijen veelal afhankelijk. Ook de regering betreurt het, dat de indiening der geneeskundige wetten nog niet heeft kunnen plaats hebben. Zij werden reeds den 2 julij jl. aan den raad van state gezonden, maar zijn nog niet terug ontvangen. De wettelijke regeling der gezondheidspolicie is eene ook door de regering ten volle erkende behoefte. Reeds worden daartoe betrekkelijke maatregelen onderzocht en voorbereid. Vooraf moet echter het geneeskundig staatstoezigt bij de wet vastgesteld zijn, om aan genoemde regeling behoorlijke uitvoering te kunnen geven. Daarna zal ook gevolg kunnen worden gegeven aan den wensch naar voorstellen op de quarantaine-dienst, op de besmettelijke veeziekten, en welligt in de eerste plaats op de uitoefening der veeartsenijkunst.

De gevraagde inlichting hoe het gegaan is met de belooningen, aan geneeskundigen te verleenen voor verdiensten omtrent de inënting, kan niet gegeven worden, omdat de daartoe bestemde som eerst voor het loopende jaar verleend is, en alleen na afloop daarvan de uitslag bekend zal zijn.

De minister ontkent bepaald, dat het werk der volkstelling vertraagd is, doch elk biljet, waarin men leemten of misverstand ontdekt, moet aan de gemeentebesturen worden teruggezonden. Dit is met ruim 100,000 biljetten het geval geweest. Cijfers zonder waarde kunnen in een kort tijdsverloop worden gegeven; doch statistische opgaven, waarop men vertrouwen mag, vereischen strenge en tijdroovende nasporingen. De biljetten zijn thans alle nagezien en de opgaven op de verzamelstaten gebragt. Men mag vertrouwen, dat vóór het einde van dit jaar de werkelijke bevolking van elke gemeente zal bekend zijn. Het drukwerk, berekend op 1000 tot 1200 bladzijden druks, zal dan spoedig kunnen worden begonnen. Het drukken van louter cijfers kost veel moeite en tijd, zoo dat het niet vóór het einde van 1862 zal zijn afgeloopen. Overal gaat de behandeling van eene volkstelling langzaam; het werk der laatste belgische volkstelling van 31 december 1856 was eerst 8 april 1861 afgeloopen.

De regering is mede van oordeel, dat de primitieve zamenstelling der kommissie voor statistiek eenige hervorming wenschelijk maakt. De kommissie, zelve hiervan overtuigd, heeft dezer dagen hare zienswijze dienaangaande medegedeeld, met den wensch om aan hare zamenstelling een zuiver wetenschappelijk karakter te geven. De verpligting zou daardoor vervallen, om elk ministerieel departement door een ambtenaar in de kommissie te doen vertegenwoordigen. De maandelijksche vergaderingen, die soms in belangrijkheid de kosten niet evenaren, waarmede zij gepaard gaan, zullen door driemaandelijksche vervangen worden. De regering stelt de adviezen der kommissie op hoogen prijs, hoe wel de omstandigheden niet altijd veroorloven er gevolg aan te geven.

De regering is overtuigd van de behoefte welke er bestaat aan de wettelijke regeling van het algemeen en bijzonder bestuur van den waterstaat. Zoodra de gelegenheid zich voordoet, zal zij dat werk ondernemen, doch zij ziet niet in, gelijk in het verslag was beweerd, dat de waarborgen der wet van 24 februarij 1806 voor eene goede zamenstelling en behoorlijk onderhoud der rivierdijken onvoldoende zouden zijn. Bij de nieuwe wet zal men bezwaarlijk verder kunnen gaan.

De vele zaken, die voortdurend afdoening eischen, hebben voor alsnog belet een voorstel tot wettelijke regeling van de koncessiën gereed te maken.

Omtrent den tegenwoordigen toestand van de zaak der groote waterwegen, zegt de minister:

1. In eene op 3 augustus jl. gehouden konferentie met den burgemeester en eene kommissie uit den raad van Amsterdam werd van wege die gemeente de wensch te kennen gegeven dat het aanhangige wetsontwerp tot doorgraving van Holland op zijn smalst in dien zin zou worden gewijzigd, dat daaraan werd toegevoegd eene afsluiting van het oostelijke IJ met kanalisatie van dat IJ en eene daarmede verbonden landaanwinning. Door zoodanige landaanwinning aan de onderneming te verbinden, werd de zaak vatbaar om met rijks-ondersteuning bij koncessie te worden uitgevoerd. Indien de daaromtrent aangevangen onderhandelingen slagen, vleit de regering zich, dat omtrent deze zaak weldra eene voordragt aan de wetgevende magt zal kunnen worden gedaan.

2. Terwijl de regering voornemens bleef, gelijktijdig met de voordragt betrekkelijk het kanaal door Holland op zijn smalst, tevens de verbetering van den rotterdamschen waterweg voor te stellen, is daarvoor ook zeer kortelings koncessie gevraagd. Die aanvrage zal worden overwogen, nadat van de aanvragers de hoofdvoorwaarden zullen zijn ontvangen, waarop zij de koncessie begeeren.

3. Omtrent het Goereesche zeegat bevat de memorie van beantwoording letterlijk het volgende: „In het bekende, ofschoon zeldzaam voorkomende werk: „De lichtende colomme ofte zeespiegel," uitgegeven in 1657, komt reeds eene volledige beschrijving van dit zeegat voor. Smallegange heeft die beschrijving in 1696 in zijne Cronyk van Zeeland bijna woordelijk overgenomen; Hendrik van Dam in zijne werkjes van 1680 en 1682; Simon van Leeuwen in zijne Batavia illustrata van 1685; Pars en vele anderen geven er bijzonderheden van op. In de staatsresolutien van vroegeren tijd zijn hoogst belangrijke rapporten en geschriften over dit zeegat te vinden van Cruquius, Brunings en andere waterbouwkundigen van dat tijdvak. Het bataafsche genootschap schreef in 1789 eene prijsvraag uit, die door J. Blanken Jz. beantwoord werd, en in 1796 in het Xde deel der verhandelingen van dat genootschap werd uitgegeven. De kaarten van Cruquius en anderen, en vooral de hydrografische kaarten, door de zorg van het departement van marine uigegeven, geven eene volledige bekendheid aan het zeegat van Goedereede.

De geschiedenis van het Goereesche zeegat wordt, behalve in de Verspreide bijdragen, van F. W. Conrad, en in een opstel van den ingenieur Caland, voorkomende in de verhandelingen van het koninklijk instituut van ingenieurs over 1858 (aflevering 2, bladzz. 41—58), het volledigst behandeld in de verhandeling van nu wijlen den hoofdingenieur Greve, door het Bataafsch genootschap te Rotterdam in 1851 bekroond en uitgegeven. In het zelfde deel gaf de vice-admiraal Twent eenige opmerkingen omtrent de middelen om het zeegat van Goedereede te verbeteren.

Wat nu de verbetering zelve betreft, deze moet uit tweeerlei oogpunt worden beschouwd, want het beoogde doel is te bereiken òf door de verbetering van het zeegat zelf, door den heer Greve op f 7,500,000 geraamd, òf door middel van een kanaal door Goedereede, dat op f 2,000,000 werd begroot doch waarbij dan nog moeten gevoegd worden de kosten, om tot in het Brouwershavensche gat te geraken. In beide gevallen intusschen — zoo wel bij de verbetering van het zeegat als bij het graven van een kanaal — is de opruiming der zandplaat het Pampus, waarop bij gewoon laag water maar 3,90 el diepte gevonden wordt, volstrekt noodzakelijk; en deze opruiming, wel verre van gemakkelijk te zijn, zoo als in het verslag wordt ondersteld, zou, naar het oordeel van deskundigen, juist de grootste moeijelijkheid opleveren.

Deze geheele aangelegenheid is in het breede behandeld door den raad van den waterstaat, ingesteld bij besluit van den toenmaligen minister van binnenlandsche zaken, van 5 november 1857, no. 125. Bij litt. *g* en *h* der instruktie voor dien raad werd de overweging er van bijzonder aanbevolen. Het rapport van den raad is in 1858 uitgegeven en aan de leden der staten generaal medegedeeld.

In dat stuk is de toestand van al de waterwegen van Rotterdam naar zee beschreven en overwogen, en getoetst aan de eischen van den tegenwoordigen tijd; de verschillende plannen ter verbetering zijn daarbij onderzocht en ook de hierboven bedoelde tweeledige beschouwing ter sprake gebragt.

Men sla bladz. 24 en volgg. van dat rapport op, waar wordt aangetoond, dat, met het oog op de gesteldheid van de Brouwershavensche en Goereesche zeegaten, dit laatste bij gewoon hoog water slechts eene diepte van 5,70 en het eerste van 11 el aanbiedt, zoo dat, wanneer het Goereesche gat zelf niet kan verbeterd worden, om het Brouwershavensche gat te bereiken een kanaal door Goedereede volstrekt noodig is. Doch hiertegen zijn, door de ondiepte tusschen Hellevoetsluis en Stellendam (het Pampus), en door de uitmonding in en door het Springersdiep (lang 10,000 el), zeer groote bezwaren, die niet dan met zeer aanzienlijke kosten — waarschijnlijk meer dan voor het kanaal zelf — zouden zijn weg te ruimen.

Ten aanzien der opruiming van het Pampus leze men bladz. 25 van het rapport, waar de raad, eene volstrekt vereischte voorafgaande proefneming aanbevelende, deze opruiming als een der moeijelijkste vraagstukken beschouwt, die hem waren voorgelegd.

De raad beschrijft daarbij de droogte van het Pampus, en de middelen tot wegruiming daarvan voorgedragen, en toont aan dat er van stroomleidende werken geen heil te wachten is, en tevens dat het meest afdoend middel in een hoogst moeijelijk, zoo niet onuitvoerbaar werk zou bestaan, zoo dat in de groote kosten zelfs nog niet het gewigtigste bezwaar is gelegen. De raad besluit daarom, dat om de ondiepte van Pampus weg te nemen, er niet anders overblijft dan baggeren, dat, niet alleen buitengewoon kostbaar zou zijn, maar daarenboven geene blijvende verbetering aanbrengen en telkens herhaald zou moeten worden.

De minister vertrouwt door deze herinnering van hetgeen omtrent de verbetering van het Goereesche zeegat ook in den jongsten tijd is geschied, voldoende te hebben aangetoond, dat de aandrang tot verbetering geenszins, gelijk in het voorloopig verslag wordt ondersteld, met geringschatting van de zijde der regering is bejegend; maar deze zaak zoo herhaaldelijk en naauwgezet is onderzocht, dat een nader onderzoek geheel overbodig is te achten, en dat de wegruiming der zandplaat, waardoor de scheepvaart wordt belemmerd, geenszins gemakkelijk kan geschieden, maar in tegendeel aanzienlijke kosten zou vorderen; kosten te groot om thans aan de nu ter sprake gebragte verbetering, hoe gewenscht die ook zijn moge, te kunnen denken."

4. Bij den raad van state wordt een wetsontwerp onderzocht, strekkende om de bezittingen der Ommelanderkas aan de provincie Groningen af te staan, ook ten einde daaruit de bijdrage te vinden, welke voor de verbetering der groningsche kanalen uit 's rijks kas is gevraagd.

De memorie treedt in eene geschiedenis van den post van landsbouwmeester, toont aan dat die lang bestaan heeft, doch eenigen tijd onvervuld was gebleven, en herinnert dat bij de begrooting voor 1858 de redenen zijn ontwikkeld, waarom tot de benoeming van een „ervaren architekt" diende te worden overgegaan. De betrekking van bouwmeester af te schaffen, acht de minister noch noodig, noch raadzaam. De vroeger voor dien post aangevoerde redenen, gelden, zijn inziens, nog. Voor die dienst ambtenaren van den waterstaat te bestemmen, gesteld dat zij ook architekten waren, kan in geen geval in aanmerking komen; daartoe is het korps ingenieurs te klein en hun werkkring te uitgebreid. Een ongunstig oordeel moge over de jongst opgerigte gebouwen door velen zijn uitgesproken, — dat bijna alle deskundigen dit zouden hebben gedaan, kan tegengesproken worden. De plaatsing en inrigting dier gebouwen was niet van den bouwmeester afhankelijk; beide werden hem aangewezen. Voor het gebouw van kolonien heeft hij achtereenvolgens drie ontwerpen gemaakt; toen het derde de goedkeuring van het departement van kolonien verwierf, werd het voor goed uitgewerkt. De verwarmingstoestel moge aanvankelijk niet geheel voldoende zijn bevonden, men mag aannemen dat de werking later beter zal worden. Het moge in de gegeven omstandigheden overweging verdienen ter zake van de verdere verbouwing van het Binnenhof eene kommissie van deskundigen in te stellen, zoodanige kommissie te benoemen tot onderzoek van reeds opgerigte gebouwen zou doelloos zijn.

Met het oog op hetgeen aan het hoofd dezer memorie van beantwoording is gezegd, wenscht de minister het schriftelijke antwoord schuldig te blijven op hetgeen hem in het verslag der kamer omtrent het gebeurde ten aanzien van de groote zaal op het Binnenhof wordt tegengeworpen. Hij blijft de noodzakelijkheid van de voortzetting van het werk volhouden. Met de woorden „aanvankelijke herstelling" wordt, zoo nu als vroeger bedoeld het inwendige van de zaal. Met de betaling der aanbestedingsom wordt die herstelling voltrokken. Men heeft intusschen die woorden gebruikt om zich voor te behouden later, in verband met de verbouwing van het Binnenhof, ook het uitwendige der zaal ter sprake te kunnen brengen.

Gaarne wil de minister meer uitvoerig de noodzakelijkheid aantoonen van het bedrag, hetwelk ter bestrijding van het tekort op de gewone werken en ter voorziening in de buitengewone werken der kalamiteuse polders is aangevraagd. Daartoe moet vooraf herinnerd worden hetgeen reeds omtrent dezen post bij de behandeling der vorige staatsbegrooting is opgemerkt. Door den dijkval te Flaauwers en door de schade, ten gevolge van den storm van 28 februarij 1860 en andere onvoorziene rampen veroorzaakt, werd de som, welke op het dienstjaar 1860, ten bedrage van f 270,000, was toegestaan, aanmerkelijk overschreden, zoo dat een gedeelte der werken ten laste van het volgende jaar moest komen. Ten gevolge hiervan bleef, gelijk in de memorie van antwoord betrekkelijk het Ve hoofdstuk voor 1861, is gezegd, van de toen aangevraagde f 350,000 voor buitengewone werken slechts beschikbaar een bedrag van f 108,962.

Zoo men zich, gelijk in die memorie wordt gezegd, gelukkig heeft mogen rekenen, indien die som niet door nieuwe ongevallen overschreden behoefde te worden, het overschietende bedrag is voor de dienst van 1861 verre van voldoende geweest.

Voor dringende voorziening aan de polders Zuidkraaijert, Borsselen, Willem Anna, Wilhelmina en Oost-Beveland, Stavenisse, Scherpenisse, Flaauwers, Bruinisse, Nieuw-Noord-Beveland, Oud- en Jong-Breskens, Margaretha, Klein Huissens en Eendragt, benevens Walsoorden, was geraamd ongeveer f 280,000, zoo dat er andermaal voor ruim f 172,000 uitgesteld moest worden. Dit bedrag voegende bij de uitgaven, welke na aftrek der in 1862 te ontvangen polderfondsen voor de gewone werken noodig zullen zijn en op p. m. f 80,000 worden begroot, blijft er van de aangevraagde f 350,000 voor de buitengewone werken van 1862 slechts een bedrag van f 98,000 over. Dit bedrag zal op verre na niet voldoende wezen om daaruit de kosten te bestrijden van de werken, welke in het aanstaande jaar noodig zullen zijn.

Zoo is reeds de wenschelijkheid gebleken van eene meer-

dere uitbreiding en bestorting aan de Wilhelmina- en Oostbevelandpolders, ad . . . . f 87,000
idem aan de Flaauwers 43,000
Tot onderhoud der gemaakte zinkwerken voor de polders Stavenisse, Nieuw-Noord-Beveland, Breskens en *Willem Anna wordt noodig gerekend.* . . 74,350
Voor eene oeverbestorting te Borsselen en Bruinisse zal vereischt worden 17,250

Te zamen 221,600

Intusschen heeft men geen hooger bedrag willen uittrekken dan in 1861 was *toegestaan, en zulks in afwachting* van de beslissing welke genomen zal worden naar aanleiding van het verslag der kommissie, welke met het doen van voorstellen *ter zake der verdere verdediging van de kalamiteuse* polders was belast; tot dat die beslissing zal zijn genomen, zullen alle verdere voorzieningen, voor zoo ver die daarvoor vatbaar zijn, worden uitgesteld.

Dit verslag, hetwelk bij de aanbieding der begrooting nog werd te gemoet gezien, is sedert ontvangen en zal zoodra mogelijk tot een onderwerp van onderzoek en overweging worden gemaakt.

Alvorens aan de wetgevende magt de voordragt aan te bieden, welke van dat verslag het gevolg zal zijn, zal beslist moeten worden of, en zoo ja, welke nadere regeling omtrent *de eigen bijdragen der polders tot stand behoort te komen.* Die regeling staat dus geenszins, gelijk men in het verslag schijnt te onderstellen, buiten verband met het onderzoek betrekkelijk de oeverdediging. Voor het oogenblik echter is aan de gewenschte regeling de hand nog niet geslagen, zoo dat de zaak zich in den zelfden stand bevindt als toen ze bij gelegenheid der diskussien over het Ve hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1861 werd besproken.

Met verwijzing overigens naar hetgeen door den minister als zijne meening is gezegd, wenscht hij, ter voldoening aan het te kennen gegeven verlangen betreffende de verordeningen omtrent de kalamiteuse polders, *nog te herinneren* dat het keizerlijk dekreet van 11 januarij 1811, en het reglement van administratie der polders in Zeeland met de daarin *gebragte wijzigingen, goedgekeurd* bij koninklijke besluiten van 6 januarij 1841, no. 14, 10 september 1844, no. 59, en 24 augustus 1846, no. 59 (Provinciale bladen no. 13 van 1841, no. 132 van 1844 en no. 91 van 1846), de voorname bepalingen bevatten, welke voor de kalamiteuse polders bestaan.

Wat het verlangen betreft om bekend te worden gemaakt met den uitslag van het plaats gehad hebbend onderzoek omtrent de eigen bijdragen der polders, moet de minister de opmerking, welke hij bij de vorige behandeling van dit onderwerp heeft gemaakt, herhalen dat deze belangrijke aangelegenheid niet met eene bloote schatting van landerijen is af te doen. *Eene eenvoudige mededeeling der resultaten van het* onderzoek, dat zich daarenboven slechts tot enkele polders bepaalde, zou dan ook weinig licht over de zaak verspreiden en misschien eene verkeerde opvatting doen ontstaan. Het is hierom dat de minister liever de verdere behandeling van dit onderwerp wil uitstellen tot dat de gezette overweging der aan de kamers te doene voorstellen eene betere gelegenheid zal openen om daarover met kennis van zaken te oordeelen.

Wat het minder gunstig oordeel over de werking der stoomboot Brouwershaven als ijsbreker betreft, meent de regering dat eene volledige opruiming van ijsstoppingen, zoo als velen zich dat voorstellen, niet door stoombooten, *hoe krachtig* ook gebouwd, is te bereiken. Naar haar gevoelen heeft echter de genomen proef met de Brouwershaven geleerd dat de toepassing van dit middel *op de beneden-rivieren in vele gevallen* van groot nut kan zijn, vooral om bij invallenden dooi, van onder af naar boven werkende, het losgaan der rivier te bevorderen. Er kunnen zich gevallen voordoen dat dit van het hoogste belang zijn kan voor de bedreigde distrikten op de meer bovenwaarts gelegen deelen der rivieren. Het is de pligt der regering zich elk jaar voor te bereiden tot den strijd, die niet vooraf kan worden voorzien en soms geheel onverwacht binnen weinig dagen zeer ernstig wordt.

Na de plaats gehad hebbende diskussie over de begrooting voor de staats-spoorwegen, dienst 1860 en 1861, en de aanneming *dezer wetten door de tweede kamer, acht de minister de* beantwoording overbodig van de in het verslag uitgesproken afkeuring, dat nu op dit hoofdstuk weder 10 millioen voor de spoorwegen zijn uitgetrokken, zonder dat er te gelijk eene speciale begrooting omtrent het beheer dier gelden is ingediend.

De regering ontkent geenszins dat de wettelijke regeling van het hooger en middelbaar onderwijs in eene dringende behoefte zou voorzien. Zij is doordrongen van de noodzakelijkheid om zoo spoedig doenlijk de vereischte voorstellen aan te bieden.

De minister deelt uitvoerig de geschiedenis mede van het koninklijk besluit van 7 september jl., vaststellende een nieuw reglement voor de delftsche akademie. Gaandeweg is de noodzakelijkheid *gebleken tot wijziging en aanvulling* van het besluit van 1842. Toen de nieuwe direkteur die zaak naauwkeurig onderzocht had, werd er besloten tot eene herziening der bestaande verordeningen, nadat vooraf de meest bevoegde deskundigen, zoo bij als buiten de akademie, waren geraadpleegd. Hoewel er in naam een nieuw reglement tot stand kwam, waren de meeste bepalingen reeds vroeger in werking. Het was geenszins met de grondwet strijdig, in afwachting der wettelijke regeling van de drie takken van het onderwijs, bij koninklijk besluit in het bestaande de noodige veranderingen te brengen. Dat de nieuwe organisatie algemeene ontevredenheid *zou hebben opgewekt, ook te Delft zelfs, zoo* wel bij de leeraren als bij de studenten, zou — gesteld die opmerking ware juist, hetgeen, volgens de memorie van beantwoording kan worden betwist — toch wel niet als een bewijs zijn aan te voeren dat die organisatie gebrekkig is. De bezwaren der kweekelingen zijn geenszins tegen de organisatie in het algemeen gerigt, maar slechts tegen een tweetal bepalingen, waardoor de onbeperkte vrijheid die zij tot dusverre genoten eenigermate aan banden wordt gelegd. bepaaldelijk geldt hier het voorschrift, dat de wetten en statuten hunner vereenigingen aan den direkteur moeten worden medegedeeld, en dat zij, *zonder vergunning van dezen, geen optogten*, serenades enz. mogen houden. De klagten der leeraren bepalen zich tot de bezwaren van drie hunner over enkele voorschriften en zijn aan een onderzoek onderworpen, dat de ongegrondheid daarvan ten duidelijkste heeft doen uitkomen. Bij de nieuwe bepalingen is het onderwijs voor 't eerst behoorlijk en aaneensluitend geregeld. De eischen voor de voorbereidende school te Delft zijn geheel de zelfde als die vroeger voor de toelating tot de akademie gesteld waren, en de eischen om tot de akademie te worden toegelaten zijn die, welke tot nog toe gevorderd werden om van het eerste tot het tweede studiejaar over te gaan. Met die verzwaring is beoogd dat de kweekelingen voortaan in den regel een hoogeren leeftijd dan vroeger zouden hebben bereikt, hetgeen in meer dan *een opzigt vrij algemeen wenschelijk werd geacht.*

Met het gezegde in de troonrede, dat de werking der wet op het lager onderwijs gunstige uitkomsten geeft, is meer bepaald bedoeld dat aanvankelijk, voor zoo verre de reeds verkregen ondervinding daarover kan doen oordeelen, de nieuwe voorschriften omtrent het lager onderwijs gunstige uitkomsten gaven, blijkbaar uit vele omstandigheden, zoo als de belangstelling van verreweg de meeste gemeentebesturen; het stichten van nieuwe en het verbeteren of uitbreiden van bestaande scholen en onderwijzerswoningen; het doen onderwijzen van vakken, dusverre aan de lagere school vreemd; *de meerdere opgewektheid en ijver van het onderwijzend personeel*, een gevolg deels van het nieuwe leven in het openbaar onderwijs gekomen, deels van de verbetering hunner inkomsten, *van hun vooruitzigt op pensioen en van de verdere voor*deelen voor hen uit de nieuwe wet voortgevloeid, enz.

Indien men het uiterst gering getal dergenen, die in de wis- en natuurkunde studeren in aanmerking neemt, en de daaruit voortvloeijende schaarschte van geschikte docenten bij de gymnasien, dan meent de minister dat deze studien inderdaad eene buitengewone aanmoediging door beurzen verdienen, hoe zeer de regering overigens in beginsel tegen zoodanige maatregelen is gestemd.

Ofschoon de subsidiën aan gemeenten voor haar onderwijs hoog zijn geklommen, wordt er geen subsidie verleend zonder *dat een naauwgezet onderzoek de overtuiging heeft gegeven*, dat de gemeente inderdaad door de kosten van het onderwijs te zwaar zou worden gedrukt. De kosten voor de gebouwen der rijkskweekscholen voor onderwijzers kunnen niet verminderd worden; een vroeger ontwerp is reeds afgekeurd, omdat het nog veel kostbaarder was. Eene intusschen opgekomen omstandigheid kan echter van invloed op het cijfer zijn. De mogelijkheid is namelijk ontstaan om in eene der gemeenten, waar eene kweekschool zou worden opgerigt, tegen billijken prijs eene woning aan te koopen, die door uitbouwing voor het oogmerk geschikt zou kunnen worden gemaakt. Wat de beide andere kweekscholen betreft, zou de regering eene proef wenschen te nemen, of welligt door het uitschrijven van eene prijsvraag een behoorlijk gebouw voor een minderen dan den thans *geraamden prijs te verkrijgen zou zijn. De regering meent* bepaaldelijk te moeten blijven hechten aan haar plan, om de kweekelingen in een gemeenschappelijk gebouw te huisvesten. Het huisvesten der kweekelingen bij ingezetenen was juist eene der schaduwzijden van de vroegere kweekschool te Haarlem. Over het algemeen is dan ook het externaat door deskundigen veroordeeld.

Hoe wel de St. Janskerk te 's Hertogenbosch in zoo verre boven de utrechtsche domkerk uitmunt, dat zij een geheel is blijven uitmaken, verdient toch ook die domkerk, naar het oordeel van deskundigen, eene eerste plaats onder de uitstekende *monumenten van bouwkunst. De in het verslag ge*noemde kerken van Deventer, Wilpen, Voorst en Oldenzaal kunnen niet met de domkerk worden gelijk gesteld. Het voor deze laatste aangevraagde bedrag mag vooral in vergelijking met dat voor de St. Janskerk, gering worden genoemd, daar het f 2000 minder beloopt en slechts voor drie jaren zou worden verleend, terwijl voor het andere gebouw althans gedurende acht jaren op subsidie wordt gerekend.

Met leedwezen zag de regering in het verslag de onderstelling, dat de benoeming van dr. Staring tot konservator bij het museum te Leiden veeleer zou geschieden uit zucht om een *bepaald persoon te believen*, dan om de wetenschap te bevorderen. Alleen de zucht om de belangrijke geologische verzameling, thans nog te Haarlem berustende, hare waarde te doen behouden en tevens van *de uitnemende kennis van dr. Staring* in het belang der wetenschap voortdurend vruchten te trekken, hebben haar tot het doen van haar voorstel bewogen.

Ten aanzien der bedenkingen tegen het verhoogde subsidie voor de akademie van wetenschappen, heeft de regering bij de vroegere toelichtingen niets anders te voegen, dan dat, zoo men een wetenschappelijk ligchaam gelijk deze akademie bezit, men het ook de middelen behoort te geven om aan het doel der instelling te beantwoorden.

Uitvoerig licht de regering andermaal de vernieuwde aanvrage om subsidie voor het Nederlandsch woordenboek en het Insektenboek toe. *De argumenten zijn* veelal eene breedere uiteenzetting van hetgeen daaromtrent reeds in de memorie van toelichting en in de vroegere diskussien gezegd is. De regering hoopt, wat het woordenboek betreft, dat de vertegenwoordiging, in het belang der nationale eer, de geringe hulpmiddelen niet zal weigeren, die volstrekt noodzakelijk zijn, om de onderneming tot een goed einde te brengen; en met opzigt tot het Insektenboek herinnert zij, dat in Duitschland *aan den beroemden* Ratzeburg een tijdperk van tien jaren werd toegestaan, om op de zelfde wijze als nu hier wordt voorgesteld, een werk te schrijven dat zich alleen tot de boschinsekten bepaalde, terwijl nu voor den heer Wttwaal slechts vijf jaren worden gevraagd, ten behoeve van een arbeid die handelen zal over de schade, door insekten toegebragt aan den akker, het weiland, de bosschen, de moezerij en den tuinbouw.

Ten aanzien van de achterlijkheid der Staatscourant, zegt de minister, dat dit veroorzaakt wordt doordien zij reeds des namiddags omstreeks zes uur ter perse moet gaan, terwijl *andere bladen, die later op den avond of in den nanacht ge*drukt worden, in gelegenheid zijn de later aankomende berigten op te nemen. Naar het gevoelen van den minister beantwoordt de Staatscourant aan hetgeen billijkerwijze mag verwacht worden van een blad hetgeen van regeringswege wordt uitgegeven. Het amsterdamsche beursberigt maakt geene aanspraak op den naam van eene volledige prijscourant, omdat de beperkte middelen, waarover men te beschikken heeft, het ondoenlijk maken de zeer aanzienlijke kosten te bestrijden die het dagelijksch overseinen van zulk eene prijscourant zou veroorzaken. Men moet zich dus bepalen tot de *mededeeling der prijzen van die fondsen, waarin ter beurze* het meest omgaat. Komen de belgische fondsen tegenwoordig daarin niet voor, gelijk eenige maanden geleden het geval was, dan is dit alleen aan de zoo even medegedeelde reden toe te schrijven.

De regering kan niet toegeven, dat de herhaalde proeven omtrent de kunstmatige oesterteelt in de Zuiderzee mislukt zouden zijn. Het bewijs van het tegendeel is onlangs op de tentoonstelling van voorwerpen betreffende de visscherij te Amsterdam gebleken, alwaar eenige takkebossen met broed van jonge oesters, afkomstig van de in het voorjaar van 1861 bij Texel en Wieringen genomen proeven, de aandacht der bezoekers getrokken hebben. Hoezeer men zich dus vleijen mag, dat de partikuliere nijverheid wel verdere stappen zal *doen, schijnt het toch geen nuttelooze uitgaaf te zullen zijn*, wanneer men trachten wil ook elders (namelijk in Zeeland) tot gelijke uitkomsten te geraken.

Door menigvuldige werkzaamheden is de regering tot dusverre verhinderd een wetsontwerp tot regeling van het ijkwezen in te dienen. Zij stelt zich voor daarbij niet alleen de maten en gewigten, maar ook de balansen en gazometers aan den ijk te onderwerpen.

Na de ondervinding bij de wereldtentoonstellingen te Londen en Parijs in 1851 en 1855 opgedaan, had de regering een beter onthaal verwacht voor haar voorstel om de *nederlandsche inzenders op de tentoonstelling die in 1862* te Londen zal gehouden worden, bij te staan. In 1851 heeft de schatkist er f 15,486,62 voor uitgegeven, en toch heeft het toen niet aan aanmerkingen en verwijten ontbroken, en wees men daarbij op landen, die van geen grooter omvang of middelen dan Nederland, zeer aanzienlijke sommen besteed hadden om aan hunne nijverheid eene waardige plaats of uitstalling te verzekeren. In 1855 wilde de regering ruimer te werk gaan, doch de aangevraagde som van f 40,000 werd bij amendement tot f 25,000 verminderd, zoo dat men op allerlei wijzen moest bezuinigen en bekrimpen en de inzendingen van ons land op zeer ongunstige en karige wijze moesten uitgestald worden. De tegenwoordige regering is weinig genegen, dien zelfden weg in te slaan. De nederlandsche *kunst en nijverheid verdienen betere behandeling en ruimer* ondersteuning. Dat onze voornaamste industriëlen met dergelijke vertooningen niet ingenomen zijn is der regering niet gebleken, maar wel dat onder de 370 inzenders, die zich hebben aangemeld, de voornaamste industriëlen worden aangetroffen. Indien men mogt meenen, dat ook onze voornaamste kunstenaars zich aan de tentoonstelling zullen onttrekken, is de regering van het tegendeel overtuigd, hoewel zij het bewijs niet kan leveren, dewijl de termijn, voor de opgaaf der kunstwerken gesteld, nog niet verstreken is. De pondspondsgewijze verdeeling der belooningen tusschen de verschil*lende natien is hier de vraag niet*, want die beweringen, gesteld dat zij juist waren, zouden alleen pleiten tegen het houden van tentoonstellingen in het algemeen. Maar het punt waarop het hier aankomt is dit: Te Londen zal eene algemeene wereldtentoonstelling plaats hebben, het zij dan dat de nederlandsche kunst en nijverheid er op eene waardige wijze vertegenwoordigd worden, dan wel er ook nu weder eene erbarmelijke vertooning maken of in het geheel niet verschenen, zal Nederland met zijne kolonien, in het belang van nijverheid en kunst, zoo veel minder moeten ten koste leggen dan Belgie, hetwelk 220,000 francs daarvoor heeft aangewezen? of zal de nederlandsche vertegenwoordiging het voorbeeld van het parlement der Kaapkolonie volgen, hetgeen alle subsidie heeft verworpen, zoo dat dan ook van daar niets zal *worden gezonden?*

Er behoeft geen vrees te bestaan, dat er, zoo als het verslag zegt, wanneer men alle kosten van vervoer voor landsrekening neemt, niets anders zou worden bereikt, dan dat voorwerpen, die geenerlei onderscheiding verdienen, in menigte worden ten toon gesteld. De inzenders, zoo van kunst- als van nijverheidsvoorwerpen, zijn er van onderrigt dat hetgeen zij wenschen ten toon te stellen, vooraf in nederland zal worden onderzocht en beoordeeld door de kommissie.

Het denkbeeld, dat ons gezantschap te Londen, beter dan kommissarissen, in staat zou zijn de belangen der inzenders te *behartigen, komt der regering niet aannemelijk voor.* In 1851 en 1855 is dit beproefd, doch het is onuitvoerbaar gebleken.

De regering zal gaarne in overweging nemen, in hoe verre eene zending van fabriekarbeiders, landbouwers en kunstenaars, op kosten van den staat, naar de londensche tentoonstelling raadzaam kan zijn.

SNELPERSDRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.